

Civilní ochrana a humanitární pomoc ve vybrané obci

Štěpán Batěk

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Štěpán Batěk
Osobní číslo: L20282
Studijní program: B1032A020002 Ochrana obyvatelstva
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Civilní ochrana a humanitární pomoc ve vybrané obci

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte literární rešerši na dané téma a vymezte problematiku civilní ochrany a humanitární pomoci.
2. Provedte analýzu vybrané obce v oblasti civilní ochrany a humanitární pomoci.
3. Na základě provedené analýzy navrhněte případné změny a opatření v oblasti civilní ochrany a humanitární pomoci ve vybrané obci.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. DITRICHOVÁ, Petra a Marek JUKL. *Základní prameny mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017, 271 s. ISBN 9788072786985.
2. DOLEŽEL, Martin, Jan KYSELÁK, Otakar J. MIKA a Jaromír NOVÁK. *Základy ochrany obyvatelstva*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014, 207 s. Učebnice. ISBN 9788024442686
3. JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obyčeje a zásady humanitárního práva: (stručný přehled)*. Praha: Český červený kříž, 2020, 160 s. ISBN 9788087729311

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Ing. Eleonóra Benčíková, PhD., MPH, MHA**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **5. května 2023**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 5.5.2023

Jméno a příjmení studenta: Štěpán Batěk

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o civilní ochraně a humanitární pomoci v Ostravě. Cílem této práce je provést analýzu civilní ochrany a humanitární pomoci ve vybrané obci. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se zabývá obecnou problematikou civilní ochrany a humanitární pomoci. Praktická část byla zaměřena na Ostravu, která je obcí s rozšířenou působností. Byly provedeny výzkumné metody dotazníkového šetření a strukturovaného rozhovoru, na získané podklady byla následně aplikována metoda SWOT analýzy. Závěr práce navrhuje případné změny a opatření pro zlepšení informovanosti obyvatelstva.

Klíčová slova: humanitární pomoc, civilní ochrana, humanitární organizace, Ostrava, strukturovaný rozhovor, dotazník, SWOT

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on civil protection and humanitarian aid in Ostrava. The aim of this thesis is to analyse civil protection and humanitarian aid in a selected municipality. The bachelor thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part deals with general issues of civil protection and humanitarian aid. The practical part focuses on Ostrava, which is a municipality with extended competence. The research methods of questionnaire survey and structured interview were carried out, and the SWOT analysis method was subsequently applied to the obtained data. The conclusion of the thesis suggests possible changes and measures to improve the awareness of the population.

Keywords: humanitarian aid, civil protection, humanitarian organisations, Ostrava, structured interview, questionnaire, SWOT

Poděkování

Touto cestou chci poděkovat mojí vedoucí paní Mgr. Ing. Eleonóře Benčíkové, PhD., MPH. MHA, za vedení bakalářské práce a věnovala mi cenné rady a zkušenosti. Chtěl bych také poděkovat Hasičskému záchrannému sboru Moravskoslezského kraje, zejména panu Ing. Tomáši Kovalovi za poskytnutí rozhovoru a důležitých informací.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 LITERÁRNÍ REŠERŠE	10
2 CIVILNÍ OCHRANA A HUMANITÁRNÍ POMOC	12
2.1 CIVILNÍ OCHRANA	12
2.2 HUMANITÁRNÍ POMOC.....	20
3 DÍLČÍ ZÁVĚR	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 CHARAKTERISTIKA OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ: OSTRAVA	30
4.1 CIVILNÍ OCHRANA A HUMANITÁRNÍ POMOC V OSTRAVĚ	32
5 EMPIRICKÉ ZPRACOVÁNÍ CIVILNÍ OCHRANY A HUMANITÁRNÍ ČINNOSTI V OSTRAVĚ	42
5.1 HODNOCENÍ FAKTORŮ SWOT ANALÝZY	57
6 NÁVRH ZMĚN V CIVILNÍ OCHRANĚ A HUMANITÁRNÍ POMOCI V OSTRAVĚ.....	61
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
SEZNAM OBRÁZKŮ	72
SEZNAM TABULEK.....	73
SEZNAM GRAFŮ	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Civilní ochrana a humanitární pomoc, je rozsáhlé téma, které se tato bakalářská práce snaží detailněji přiblížit. Civilní ochrana se zabývá úkoly, mezi které patří varování, vyrozumění, evakuace, ukrytí a nouzové přežití. V České republice sahá historie civilní ochrany až do období před 2. světovou válkou. Postupně se zformovala do dnešní podoby ochrany obyvatelstva. Humanitární pomoc zajišťuje poskytování adekvátní pomoci např. při krizových situacích, válečných konfliktech a také se stará o obyvatele v nouzi. Civilní ochrana a humanitární pomoc spolu úzce souvisí, obě oblasti se snaží zabezpečit pomoc obyvatelstvu při nouzovém přežití. Složky integrovaného záchranného systému a humanitární organizace spolupracují při řešení krizových situací, jako jsou povodně, humanitární krize, uprchlická krize a jiné mimořádné události, u kterých je zasažena početnější skupina obyvatel.

Téma této bakalářské práce je zaměřeno na civilní ochranu a humanitární pomoc v Ostravě. Město Ostrava se nachází v Moravskoslezské kraji a potýká se s řadou sociálních problémů. Výběr právě tohoto města byl pro mě přirozený, protože Ostrava je mým domovem a zároveň je to město, které v rámci ochrany obyvatelstva prošlo významnými zkouškami v podobě povodní v roce 1997 a v humanitární oblasti poskytlo v poslední době výraznou pomoc válečným uprchlíkům z Ukrajiny. Do této pomoci jsem se zapojil dobrovolnickou aktivitou v Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině na Výstavišti Černá louka v Ostravě.

Hlavním cílem této práce je provést analýzu civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě. Na základě této analýzy budou navrženy případné změny a opatření ke zlepšení stavu civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě.

V bakalářské práci budou využity výzkumné metody jako např. rešerše odborné literatury a analýza odborného textu. Bude proveden strukturovaný rozhovor s odborníkem na civilní ochranu v Ostravě a také dotazníkové šetření na téma humanitární pomoci určené pro obyvatele Ostravy. Z nasbíraných informací bude vytvořena SWOT analýza civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě a následně budou formou dedukce navrženy změny a opatření na zlepšení současného stavu civilní ochrany a humanitární pomoci.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 LITERÁRNÍ REŠERŠE

Civilní ochrana je soubor opatření a plánů, které mají za úkol chránit obyvatelstvo před různým nebezpečím, mezi které řadíme přírodní katastrofy, teroristické útoky nebo válečné konflikty. Kniha *Zásady ochrany společnosti*, publikována Horákem, Danielovou, Juříčkem a Šimákem v roce 2015, obsahuje informace od historie civilní ochrany po metody, kterými se společnost chrání před různými mimořádnými událostmi. Mezi základní zásady patří plánování, předcházení, připravenost, reakce a obnova. Doležel, Kyselák, Mika a Novák v roce 2014 vytvořili publikaci *Základy ochrany obyvatelstva*, kde se mimo jiné zaměřují na hlavní úkoly a opatření ochrany obyvatelstva. Činnosti, mezi které se řadí varování, ukrytí, evakuace a humanitární pomoc jsou důležité pro řešení krizových situací a pomáhají minimalizovat počet obětí. Odborný článek v časopise *Population protection* s názvem *Ochrana obyvatelstva – plánování a zabezpečení evakuace* od Tomka, Strohmandla a Jakubčkové (2017) se zaměřuje na konkrétní postupy a plány pro evakuaci.

Právní předpisy jsou nedílnou součástí civilní ochrany. Holec se v příručce *Ochrana obyvatel a krizové řízení: Praktický průvodce a rádce úředníka* (2021) zaměřuje na ochranu obyvatel a krizové řízení jako celek a právní předpisy rozděluje do jednotlivých podoblastí. Zatímco Mareš s Novákem (2019) se podrobně věnují a komentují Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Krizový zákon rozebírají se ve svém komentáři z roku 2017 Vaníček a Vodehnal.

V roce 2021 byla zveřejněna nová *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030*, kterou připravilo Ministerstvo vnitra společně s Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR. Koncepce se zabývá celkovou připraveností státu na zvládnutí krizových situací, vymezuje strategické cíle a klade důraz na preventivní opatření, včasnou reakci a efektivní spolupráci jednotlivých složek ochrany obyvatelstva.

Článek *International Aid, Relief, and Humanitarian Assistance* od Carmen Monico a Karen Smith Rotabi se zaměřuje na analýzu a hodnocení mezinárodní humanitární pomoci, poskytované organizacemi a vládami ve světě. Autoři také zmiňují organizaci UNICEF a popisují ji jako klíčovou organizaci při poskytování humanitární pomoci dětem a ochraně jejich práv. Článek *War and humanitarian aid* z roku 2016 od Rony Braumana, bývalého prezidenta organizace Lékaři bez hranic, se zaměřuje na roli humanitární pomoci během válečných konfliktů. Brauman diskutuje o tom, jak humanitární organizace mohou reagovat

na složitost a různorodost konfliktů a jak mohou být humanitární aktéři zranitelní ve válečných zónách.

Kniha *Století s Červeným křížem* od Jukla a Majrichové (2019) se věnuje historii českého a československého Červeného kříže od jeho založení roku 1919 až po současnost. První část knihy pojednává o historii Červeného kříže v českých zemích, včetně období před vznikem Československa a doby druhé světové války. Druhá část se zaměřuje na činnosti současného Českého Červeného kříže.

Ditrichová a Jukl (2017) ve své společné publikaci s názvem *Základními prameny mezinárodního humanitárního práva*, podávají ucelený pohled na vývoj Ženevských úmluv. Později se Jukl (2020) vrací k tématu mezinárodního humanitárního práva ve své publikaci s názvem *Ženevské úmluvy, obyčeje a zásady humanitárního práva* se zaměřuje na konkrétní právní předpisy v této oblasti a nabízí celkový souhrn lidských práv v době válečných konfliktů.

2 CIVILNÍ OCHRANA A HUMANITÁRNÍ POMOC

Civilní ochrana a humanitární pomoc jsou dva rozsáhlé tematické celky, které jsou v určitých oblastech vzájemně propojené a mají tak společné cíle. Civilní ochrana je součástí ochrany obyvatelstva a jejím cílem je uchránit obyvatelstvo a jeho majetek před nejrůznějšími hrozbami a riziky. Humanitární pomoc je nejčastěji poskytována formou zajištění základních lidských potřeb a ochranou lidských práv, zejména v situacích, kterými mohou být přírodní katastrofy, válečné konflikty, hladomor a jiné krizové situace. Hlavním cílem humanitární pomoci je minimalizace utrpení obyvatelstva na co nejnížší míru.

Humanitární pomoc je s civilní ochranou propojena zejména v oblasti nouzového přežití. V situacích, jakými obvykle bývají přírodní katastrofy nebo válečné konflikty, spolu civilní ochrana a humanitární pomoc vzájemně spolupracují. Civilní ochrana může podporovat humanitární pomoc zejména při zajištění bezpečnosti pro pracovníky, poskytnout pomoc při zajištění logistiky pro přesun techniky a materiálu sloužícímu k humanitární pomoci. Naopak organizace, které zajišťují humanitární pomoc, mohou poskytnout pomoc tamním obyvatelům ve formou lékařské pomoci, potravin a jiných potřeb pro zajištění základního přežití obyvatelstva.

Z těchto důvodů je vzájemná spolupráce a koordinace mezi organizacemi poskytujícími humanitární pomoc a vládními orgány zásadní pro zajištění rychlé, efektivní a adekvátní pomoci obyvatelstvu postiženému danou krizovou situací.

2.1 Civilní ochrana

Civilní ochrana je nedílnou součástí ochrany obyvatelstva spolu s civilní obranou. Pojem ochrana obyvatelstva byl vymezen na začátku tohoto milénia a vychází ze zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, kde je definován jako: „*Plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku (ČESKO, 2000).*“

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, která byla vydána v roce 2021, udává nový pohled na oblast ochrany obyvatelstva. Podle ní se jedná o: „*Systém prevence, připravenosti a odezvy vůči mimořádným událostem a krizovým situacím, jehož cílem je ochrana životů, zdraví, majetku a životního prostředí (MV-GŘ HZS, 2021).*“

Oblast ochrany obyvatelstva, pod kterou spadá i civilní ochrana, nelze definovat pouze pomocí jedné definice. Zahrnuje širokou oblast činností a opatření k zajištění ochrany

obyvatelstva a jeho majetku proti průmyslovým haváriím, přírodním pohromám a jiným mimořádným událostem. Jedná se zároveň i o problematiku, která se zabývá činnostmi a úkoly veřejné správy a dalších subjektů, které mají za cíl zabezpečit obyvatelstvo (HZZ, 2023).

Historie civilní ochrany se vyvíjela již od počátku lidské existence, kde z počátku převládal lidský instinkt k ochraně života. Během vývoje lidstva se tato oblast nadále zlepšovala až do současné podoby. Aktuální formu, která se vyznačuje plánováním, lze rozdělit na tři oblasti, kterými jsou předcházení (prevence), potlačování (represe) a obnova (renovace). V České republice lze vývoj ochrany obyvatelstva členit na čtyři etapy, kterými jsou civilní protiletectká ochrana, civilní obrana, civilní ochrana a ochrana obyvatelstva. První etapu, tedy civilní protiletectkou ochranu, lze rozdělit na období před a za 2. světové války. Před Druhou světovou válkou je období let 1929 až 1938. Jednalo se zejména o dobu, kdy bylo bezpečnostní prostředí nejisté a vyznačovalo se politickou nestabilitou díky probíhající hospodářské krizi po krachu na newyorské burze roku 1929. Právní předpis, který ukotvil civilní protiletectkou ochranu, byl zákon č. 82/1935 Sb., o obraně a ochraně proti leteckým útokům. V něm bylo stanoveno, že majitelé nemovitostí měli povinnost starat se o protiletectkou ochranu a provozovatelé letecké ochrany měli zajišťovat, aby dané místnosti a vybavení byly v plně funkčním stavu. Vznik Protektorátu Čechy a Morava měl za následek, že začaly platit i německé zákony a nařízení, jež se vztahovaly na oblast ochrany a obrany obyvatel. Nicméně dřívější zákony a nařízení byly nadále v platnosti (Horák a kol., 2015, s. 28-33).

Civilní obrana se začala utvářet po Druhé světové válce, kdy byly roku 1949 přijaty v Ženevě úmluvy na ochranu obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů. Následně roku 1977 byly přijaty dva dodatkové protokoly těmto úmluvám. V prvním dodatkovém protokolu byl definován pojem civilní obrana jako vykonávání humanitárních úkolů, které mají za cíl ochránit civilisty před hrozbami, eliminovat přímé účinky války nebo katastrofy a zajistit jim potřebné podmínky pro nouzové přežití. Následně jsou vymezeny některé termíny, mezi které patří personál a materiál civilní obrany a rovněž je v tomto dodatku popsán znak civilní obrany jako modrý rovnoramenný trojúhelník na oranžovém poli (Blažek, 2014).

V této době byly kladeny na oblast civilní obrany nároky, které měly za cíl ochránit obyvatelstvo před účinky zbraní hromadného ničení. Právní předpis, jež se zabíral přípravou občanů na tuto situaci, byl zákon č. 73/1973 o branné výchově, který měl seznámit

obyvatelstvo s varováním, vyrozuměním a užitím prostředků individuální ochrany (Doležel a kol., 2014, s. 51).

Civilní obrana se začala po roce 1990 transformovat do nového systému civilní ochrany, aby systém šlo využít i pro zvládání mimořádných událostí za běžného stavu. V roce 1993 se tak mění i název z civilní obrany na civilní ochranu (Blažek, 2014).

V období civilní ochrany se již začalo mluvit i o termínu ochrana obyvatelstva, avšak až do roku roku 2001, kdy vešel v platnost zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, nebyla ochrana obyvatelstva definovaná. Balíček krizových zákonů, který vyšel jako odezva na povodně z roku 1997, vymezil podobu ochrany obyvatelstva, jak ji známe dnes (Horák, a kol., 2015, s. 38-39).

Hlavními úkoly, které ochrana obyvatelstva plní, jsou podle zákona o integrovaném záchranném systému: varování, evakuace, ukrytí, nouzové přežití obyvatel a další činnosti, které mají za cíl zabezpečit ochranu života, zdraví a majetku (ČESKO, 2000).

Varování je souborem technickoorganizačních opatření, kterými se zajišťuje včasná signalizace obyvatelstvu ze strany orgánů veřejné správy před blížící se nebo již vzniklou mimořádnou událostí. Cílem je realizovat opatření na ochranu obyvatel a majetku. Patří zde varovný signál, po jehož vyhlášení je veřejnost neprodleně informovaná o charakteru hrozby a opatření na ochranu zdraví, životů a majetku (MVČR, 2016, s. 90).

Varování obyvatelstva má kritický dopad na snížení ztrát na majetku a životech způsobených mimořádnou událostí. Jednotný systém varování a vyrozumění se v České republice skládá ze soustavy rádiově ovládaných sirén. *„Sirény jsou spolehlivým prostředkem varování obyvatel před nebezpečím a mohou být využity lokálně i na území celého státu (Horák a kol., 2015, s. 333-336).“*

Evakuace je jedním ze základních způsobů zajišťování bezpečnosti občanů. Lze ji definovat jako dopředu naplánovaný a předem stanovenými orgány koordinovaný odsun obyvatel, zvířete, materiálu a věcí z prostředí, které je ohrožené, s cílem minimalizovat ztráty na životech a majetku (Horák a kol., 2015, s. 286).

Evakuaci je možné dělit podle různých kritérií. Za základní dělení však lze považovat evakuaci podle časového hlediska, a to na krátkodobou a dlouhodobou. Časová hranice je zde stanovena na 72 hodin. Nicméně evakuaci lze dělit i podle vícero hledisek, například zda byla evakuace samovolná nebo organizovaná, dobrovolná nebo násilná či s ukrytím anebo bez ukrytí (Tomek, Strohmandl a Jakubčková, 2017, s. 1-2).

Pro ukrytí obyvatelstva před následky zbraní hromadného ničení slouží stálé úkryty, jež byly pro tyto situace vystavěny. V případě krizových situací a mimořádných událostí za mírového stavu není možné počítat s využitím stálých úkrytů z důvodu doby potřebné na jejich aktivaci a zprovoznění. Improvizované ukrytí bude z těchto důvodů klíčové. Důležitou roli při selekci staveb a prostorů budou mít na starosti orgány místní správy v součinnosti s hasičským záchranným sborem kraje (Doležel a kol., 2014, s. 69-70).

Nouzové přežití obyvatelstva je přechodný způsob přežití pro obyvatelstvo zasažené následky mimořádné události nebo krizové situace. Jedná se především o zajištění náhradního ubytování, zásobování potravinami, pitnou vodou a energiemi, jakož i poskytování humanitární pomoci (MVČR, 2016, s. 46).

Opatření přijímaná pro nouzové přežití obyvatelstva jsou plánovaná pro mimořádné události, při kterých je nutné vyhlásit třetí nebo zvláštní stupeň poplachu. V havarijním plánu kraje lze najít mezi plány konkrétních činností právě plán nouzového přežití. Ve vnějších havarijních plánech se některá opatření pro nouzové přežití obyvatelstva zpracovávají do plánu evakuace osob (Doležel a kol., 2014, s. 193).

Nouzové ubytování je zahrnuje zahrnuje organizování jak na předem vytipovaných a smluvně chráněných místech a prostorech, tak i v přístřešcích, stanových polích a mobilních jednotkách. Pro zajištění nouzového zásobování základními potravinami lze využít distribuční řetězec anebo stravovací zařízení v prostoru evakuace, popřípadě může být využito mobilní stravovací zařízení. Nouzové zdroje pitné vody se často do plánů nouzového přežití ani nezahrnují, zatímco nouzové zásobování pitnou vodou je v plánu nutné zahrnout. Orgány krizového řízení zajišťují zásobování pitnou vodou, a to včetně dodávek balené vody. První dva dny je na jednu osobu doporučena dávka o objemu 5 litrů na den, následující dny se dávka zvyšuje na 10 až 15 litrů na osobu za den. V rámci nouzového přežití obyvatelstva jsou poskytovány i základní služby, které obsahují činnosti a dodání nutných prostředků k pokrytí základních potřeb obyvatelstva. Jedná se zejména o služby, které slouží pro základní informování obyvatel, zdravotní služby, pohřební služby, veterinární služby, hygienicko-epidemické služby, ale i služby poštovní, finanční, sociální a jiné. Během nouzového přežití může být poskytována i humanitární pomoc, které může být směřovaná ze zahraničí, ale i z tuzemska. Nouzové přežití a humanitární pomoc má právní základ zejména v zákoně č. 239/2000 Sb., o IZS a nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami

a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva (Horák a kol., 2015, s. 329-330).

Mezi činnosti, které spadají pod oblast ochrany obyvatelstva, můžeme zařadit i zajištění bezpečnosti ve veřejném prostoru, zabezpečení lékařské a zdravotní péče pro obyvatelstvo, překonání povodňových rizik a zajištění chodu státní správy a samosprávy za krizových situací či mimořádných událostí (HZS, 2023).

Právní předpisy ochrany obyvatelstva je soubor právních norem, které mají za cíl stanovit potřebné informace zejména pro přípravu na mimořádné události, pro provádění záchranných a likvidačních prací a to před, během i po vyhlášení krizových stavů. Důležitým úkolem těchto norem je rovněž vymezení působnosti státních orgánů, územních samosprávných celků a povinnosti právnických osob při přípravě na mimořádné události. Právní normy mohou být zpracovány buď formou zákonů, vyhlášek nebo nařízení vlády (HZS, 2023).

Základní právní předpisy z oblasti ochrany obyvatelstva jsou podle Hasičského záchranného sboru České republiky:

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.
- Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.
- Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.
- Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému (HZS, 2021).

Kromě právních předpisů ještě HZSČR zmiňuje i české technické normy. Přesněji se jedná o normu ČSN 73 9050 „*Údržba stálých úkrytů civilní ochrany*“ a ČSN 73 9010 „*Navrhování a výstavba staveb civilní ochrany*“ (HZS, 2021).

Norma o údržbě stálých úkrytů civilní ochrany ČSN 73 9050 pojednává o zásadách, které musí být dodrženy při údržbě, revizi a dokumentaci stálých úkrytů. Druhá norma, která pojednává o navrhování a výstavbě staveb určených pro civilní ochranu ČSN 76 9010,

vymezuje technické a ochranné parametry, udává základní požadavky na stálé tlakově odolné i neodolné úkryty a jiné uvedené stavby (ČSN, 2023).

Zákon o integrovaném záchranném systému (IZS) je jedním z nejdůležitějších právních předpisů v oblasti civilní ochrany. Definuje a vymezuje samotný integrovaný systém a jeho složky. Stanovuje kompetence orgánů státní správy a samosprávy, jakož i práva a povinnosti právnických a podnikajících fyzických osob, a také vymezuje termín ochrana obyvatelstva (ČESKO, 2000).

Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., se věnuje pravidlům, která stanovují formy zapojení do mezinárodních záchranných operací. Určuje pravidla pro přijímání, poskytování a organizování humanitární pomoci a vymezuje podmínky pro náhradu výdajů na ochranu obyvatelstva právnickým a podnikajícím fyzickým osobám (ČESKO, 2000).

Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva navazuje na zákon o integrovaném systému, kde je ochrana obyvatelstva definována. Stanovuje postup pro obec, jinou právnickou nebo podnikající fyzickou osobu při zřizování zařízení určeného pro civilní ochranu a zajištění odborné způsobilosti pracovníků zařízení. Definuje způsob, kterým budou informovány právnické a fyzické osoby o případném nebezpečí a přijímaných opatřeních. Kontaktování má na starost orgán místní samosprávy. V oblasti varování a vyrozumění vymezuje jednotlivé termíny jako vyrozumívací centrum, telekomunikační síť, ale také činnosti, mezi které patří poskytování tísňových informací a ověřování provozuschopnosti. Vyhláška zahrnuje evakuaci, uvádí způsob její realizace, činnosti pro bezpečné zajištění a stanovuje orgány odpovědné za řízení. Ukrytím obyvatelstva se vyhláška také zabývá a uvádí zásady při poskytování ukrytí, činnost krytového družstva, způsob a rozsah kolektivní nebo individuální ochrany. Informace o způsobu provedení a rozsah kolektivní ochrany lze najít v plánu ukrytí, který je součástí havarijního plánu. Následná část vyhlášky se zabývá požadavky v územním plánování, jakož i požadavky na stavby civilní ochrany i stavby dotčené (ČESKO, 2002).

Vyhláška č. 328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému se zabývá zásadami pro koordinaci složek IZS u společného zásahu, spoluprací operačních středisek a jejich úkoly, dokumentací IZS, ale také vymezuje zásady a způsob zpracování havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu. Součástí těchto plánů jsou i plány konkrétních činností, mezi které patří plán varování, ukrytí a evakuace obyvatel, vyrozumění, traumatologický a další plány.

Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje přidává k těmto základním právním předpisům i další, mezi které patří (HZS, 2023):

- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky ve své části základních ustanovení tvrdí, že Česká republika je nedotknutelná a zajištění územní celistvosti, jakož i ochrana základů demokracie, je státní povinností. Mimo jiné zajištění práv občanů, ochrana jejich životů a majetku patří pod základní úkoly státu. Kromě této problematiky se rovněž věnuje i krizovým stavům, kde vymezuje rozsah vyhlášení nouzového stavu, stavu ohrožení státu, válečného stavu a stručně se zmiňuje i o bezpečnostní radě státu (ČESKO, 1998).

Devátý článek ústavního zákona o bezpečnosti České republiky ukotvil existenci Bezpečnostní rady státu. Oproti obdobným orgánům v zahraničí má Bezpečnostní rada státu pouze asistenční a poradenskou povahu, jelikož nemá v zákoně ukotvenou exekutivní pravomoc. Jedná se o stálý pracovní orgán vlády České republiky, jehož zaměření je v oblasti bezpečnosti. Angažuje se v tvorbě stabilního bezpečnostního systému státu a členy Bezpečnostní rady státu mohou být pouze členové vlády a nedílnou součástí je premiér. Účast ostatních osob je stanovena vládním rozhodnutím. V souladu s usnesením vlády č. 879 ze dne 13.12. 2017 má Bezpečnostní rada devět členů a předsedou rady je premiér České republiky. Prezident republiky je oprávněn být účasten těchto zasedání a zároveň může radu nebo jednotlivé členy požádat o zprávu z těchto schůzí. Bezpečnostní rada státu má pod svou správou i šest stálých pracovních výborů (Mareš a Novák, 2019, s. 162-163):

- Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky.
- Výbor pro obranné plánování.
- Výbor pro vnitřní bezpečnost.
- Výbor pro civilní nouzové plánování.
- Výbor pro zpravodajskou činnost.
- Výbor pro kybernetickou bezpečnost.

V důsledků rozsáhlých povodní, které v 90. letech postihly značné území České republiky, bylo nutné vytvořit právní předpisy, které by umožnily odpovědět efektivně a rychle i na jiné

hrozby než které do té doby představovala zejména vojenská ohrožení. Zprvu byl cíl jasně definovat právní úpravu, která by zahrnovala všechny možné hrozby a události. V konečném důsledku však vznikla krizová legislativa, která nespĺnila všechna očekávání. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení je právě jedním ze zákonů, který byl přijat v roce 2000 v rámci balíčku krizových zákonů (Vaníček a Vodehnal, 2017).

Krizový zákon určuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků. Vymezeny jsou rovněž i práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nemají nic společného se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením, při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury. Jakož i stanovuje výši do které mohou být fyzické, právnické a podnikající fyzické osoby penalizovány při nedodržování zákona (HZZ, 2023).

Vzhledem k velkému počtu právních předpisů, jež se dotýkají oblasti ochrany obyvatelstva, byl v roce 2021 vydán praktický průvodce a rádce úředníka. Průvodce slouží k výkonu správní činnosti při zajištění ochrany obyvatelstva a krizového řízení, kde právní předpisy jsou rozděleny do jednotlivých oblastí, jako například oblast hospodářských opatření, zdravotnictví, jaderné bezpečnosti, havarijní připravenosti a další (Holec, 2021).

V rámci Evropské unie (EU) je civilní ochrana součástí vnějších činností EU a vyplývá ze Smlouvy o Evropské unii ve článku 21. Pravomoc v oblasti civilní ochrany je ukotvena ve článku 196 Smlouvy o fungování Evropské unie, která podporuje vzájemnou spolupráci členských států ve snaze celkového posílení systému. Z rozhodnutí Evropského parlamentu č. 1313/2013/EU byl zřízen mechanismus civilní ochrany Unie. Z důvodů pandemie COVID-19 bylo toto rozhodnutí novelizováno, aby byla posílena celková kolektivní schopnost EU zabránit a reagovat na katastrofy a krize, které mají mezinárodní dopad. Mechanismus je možné využít i v případě katastrof a jiných mimořádných událostí, které postihly i země, které nejsou členy EU (EUR-Lex, 2021).

Cílem Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 je vytvoření podmínek pro zlepšení bezpečného života obyvatelstva. Jedním ze strategických cílů koncepce je rozvoj podmínek ochrany obyvatelstva, kde je klíčovým faktorem adekvátní právní prostředí. Reaguje na nedostatky v právním prostředí, které byly patrné při řešení epidemie COVID-19 a rovněž na neustále se měnící podmínky v oblasti technologického vývoje v digitálním prostředí. Vhodné právní podmínky by podle koncepce měly za cíl: „*Přehledné vymezení pravomocí a povinností aktérů zvyšuje předvídatelnost a vzájemnou synergií (MV-GŘ HZZ, 2021).*“

2.2 Humanitární pomoc

Humanitární pomoc je vysoce složitá oblast, která má za cíl poskytovat adekvátní pomoc v nejrůznějších podobách, a to zejména obyvatelům zasaženým mimořádnou událostí. Humanitární pracovníci se snaží poskytnout obyvatelstvu základní životní podmínky a ochranu. Oblast humanitární pomoci se však potýká s řadou zásadních potíží, mezi které patří především otázky financování, logistického zabezpečení a bezpečnostní hrozby spojené s humanitárními operacemi.

Humanitární pomoc můžeme rozdělit podle toho, zda se jedná o pomoc poskytovanou zevnitř státu anebo ze zahraničí. Humanitární pomoc ze zahraničí je prováděna ministerstvem vnitra ve spolupráci s ministerstvem zahraničních věcí. Pomoc může být poskytnuta formou poslaného materiálu, financí, ale i ve formě záchranných týmů a odborníků (Horák a kol., 2015, s. 331).

Pojem humanitární pomoc poskytovanou do zahraničí můžeme definovanou najít v zákoně č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. Jedná se o: „*Souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům (ČESKO, 2010).*“

Od začátku roku 2023 poskytla Česká republika ke dni 30.3. finance ve výši necelých 145 milionů korun českých. Z toho 20 milionů bylo poskytnuto na pomoc Turecku a Sýrii po tragických zemětřeseních, které způsobily rozsáhlé škody na majetku a velký počet obětí na životech. Následně ministerstvo zahraničních věcí rozhodlo o uvolnění financí ve výši 99 679 973 Kč z humanitárního rozpočtu celkem pro 20 dotačních projektů realizovaných v rozvojových zemích a dalších 20 milionů korun českých šlo na humanitární pomoc na Blízkém východě. Dne 23. března 2023 poskytla ČR finanční prostředky v celkové výši 200 000 USD ve formě peněžního daru pro Mezinárodní federaci společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce, a na Světový potravinový program (MZVČR, 2023).

Humanitární pomoc má tedy za cíl minimalizovat ztráty na lidských životech a ulehčit lidem od trápení způsobené lidskou nebo přírodní katastrofou a válečným konfliktem. Rovněž jde i o pomoc oblastem a státům, které byly zasažené humanitární krizí z důvodů nestability v bezpečnostním sektoru, chudoby a nepříznivých klimatických podmínek (MZVČR, 2023).

Právní předpisy slouží zejména k umožnění poskytování této pomoci, stanovují principy poskytování a distribuce humanitární pomoci. Určují, kdy a kdo má nárok na danou formu pomoci a jaký je způsob jejího financování. Mezi nejdůležitější právní předpisy, které se zabývají humanitární pomocí, patří (zakonprolidí, 2023):

- Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů.
- Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.
- Nařízení vlády č. 527/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.

Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, je klíčovým předpisem. V zákoně jsou stanoveny primární cíle a pravidla při zajištění humanitární pomoci směřované do zahraničí, definuje stěžejní pojmy a řeší působnost orgánů státní správy. Také stanovuje pravidla pro nakládání s materiálem, který je určen pro humanitární pomoc (ČESKO, 2010).

Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., určuje, jakým způsobem se Česká republika zapojuje do mezinárodních záchranných operací, kde může pomoci formou vyslání záchranných jednotek a odborníků, poskytnutím odborných informací anebo humanitární pomocí. Stanovuje úlohu ministerstva vnitra při přípravě na mezinárodní záchranné operace a vymezuje pravidla při poskytování a přijímání humanitární pomoci. Nařízení vlády č. 527/2002 Sb., pouze upravuje některé paragrafy, zejména nedostatky v oblasti působnosti (ČESKO, 2003).

Česká republika je členem Evropské unie a právní předpisy EU se odráží i v českých zákonech. Humanitární pomoc je spolu s civilní ochranou součástí vnějších činností Evropské unie, které jsou ukotveny ve článku 21 Maastrichtské smlouvy. Přesněji je ve smlouvě napsáno, že EU se snaží poskytnout pomoc lidem, zemím a regionům, které čelí přírodní nebo člověkem způsobené pohromě. Článek 214 Smlouvy o fungování Evropské unie je základním předpisem, který řeší operace EU v oblasti humanitární pomoci a zřízení

Evropského dobrovolnického sboru pro humanitární pomoc. Podle smlouvy o fungování Evropské unie, by se činnosti Unie a členských států měly navzájem doplňovat a posilovat. Pravidla poskytování humanitární pomoci, včetně nástrojů, kterými je financována, jsou uvedeny v nařízení Rady EU č. 1257/96 o humanitární pomoci. Ucelený pohled na humanitární pomoc lze pak najít v Evropském konsensu o humanitární pomoci z roku 2007, ve kterém jsou uvedeny klíčové body, mezi kterými jsou stanoveny cíle a zásady humanitární pomoci. Novější pohled na problematiku humanitární pomoci uvedla Evropská komise ve sdělení o humanitární činnosti EU v roce 2021, ve kterém reaguje na rostoucí potřeby humanitární pomoci zhoršené pandemií COVID-19. V závěru zmiňuje nutnost prosazovat respektování mezinárodního humanitárního práva a zajištění ochrany civilního obyvatelstva a civilní infrastruktury. Za humanitární pomoc a civilní ochranu odpovídá generální ředitelství Komise pro evropskou civilní ochranu a operace humanitární pomoci, které působí jako dárci humanitární pomoci, koordinátor a zprostředkovatel operací spojených s civilní ochranou na úrovni EU (EUR-Lex, 2021).

Československo bylo jedním ze zakládajících členů Organizace spojených národů (OSN). Po rozpadu Československa musely oba nástupnické státy znovu projít přijímacím procesem, který byl ukončen 19. ledna 1993, kdy byla Česká republika přijata za nového člena Organizace spojených národů. V rámci OSN působí několik organizací a úřadů, které se zabývají poskytováním humanitární pomoci. Dětský fond OSN (UNICEF) zajišťuje dětem po celém světě pomoc, včetně zdravotní péče, vzdělání a ochrany. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) pomáhá poskytovat ochranu a humanitární pomoc všem osobám, které musely opustit své domovy v důsledku konfliktu, násilí nebo pronásledování. Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA) koordinuje činnost humanitárních organizací a zajišťuje podporu v regionech zasažených katastrofou, konfliktem nebo jinou mimořádnou událostí. Světový potravinový program OSN (WFP) pomáhá poskytovat potravinovou pomoc osobám, které jsou ohroženy hladomorem a nedostatečnou potravinovou bezpečností. Světová zdravotnická organizace (WHO) Poskytuje lidem na celém světě zdravotní péči a ochranu před nemocemi, a to i za krizových situací. OSN má celosvětovou síť informačních center (UNIC). Jejich úkolem je informování o činnosti všech organizací systému OSN skrze činnosti na místních webových stránkách, sociálních sítích, publikací knih a další (UNIC, 2014).

V důsledku Druhé světové války vznikla akutní nutnost pomoci osiřelým a ohroženým dětem, takže byl založen Dětský fond OSN. V roce 1954 se UNICEF stal trvalou součástí

systemu OSN a dodnes má zastoupení téměř ve všech zemích světa a zaměřuje se jak na mezinárodní rozvoj, tak na humanitární pomoc. Většina práce organizace UNICEF se odehrává v terénu a její pracovníci působí ve více než 190 zemích a regionech, kde plní své poslání v oblasti práv dětí v souladu s hostitelskými vládami (Monico a Smith Rotabi, 2014).

Humanitární činnost je dnes velmi rozšířena a hraje důležitou roli během válečných konfliktů. S přibývajícím počtem projektů v terénu se humanitární komunita začala zabírat problémy spojenými s rostoucím počtem hrozeb a útoků na humanitární pracovníky. Postupně se stali cílem a terčem militantů jak civilisté, tak humanitární týmy. Mezi časté hrozby, se kterými se humanitární pracovníci se potýkají, patří držení rukojmí. Většinou držení rukojmí není zaměřeno pouze na humanitární pracovníky jako takové, ale na lidi, kteří jsou cenní pro účely transakcí a ochrany se záměrem je vyměnit za hotovost nebo je použít jako lidské štíty (Brauman, 2016).

Vnitřní humanitární pomoc provádí orgány veřejné správy, nevládní a neziskové organizace, různá sdružení občanů, ale i právnické a podnikající osoby. Humanitární organizace a orgány veřejné správy shromažďují evidenci požadavků a nabídek na humanitární pomoc a konají sbírky pro tyto účely podle aktuálních požadavků. Humanitární pomoc by měla být chráněna a poskytována v takové formě, aby se předešlo jejímu případnému zneužití či znehodnocení. Během nouzového přežití obyvatelstva jsou HZS kraje schopny poskytnout humanitární pomoc ve formě prostředků k zajištění základních životních potřeb. K tomuto zajištění slouží kontejnery nouzového přežití, které jsou tvořeny částí hygienickou, kuchyňskou a skladovací. Hygienický prostor je tvořen toaletami s umyvadly a sprchovou částí. Kuchyňský prostor slouží k přípravě (zahřátí) jídla a přípravě pití. Skladovací část pak obsahuje stan s příslušenstvím, skládací nábytek (lůžka, stoly, židle), elektrocentrálu a zařízení sloužící k výtopu. Kontejner nouzového přežití dokáže celkově pojmout počet padesáti osob (Horák a kol., 2015, s. 331).

Jednou z nejdůležitějších organizací, která v České republice poskytuje humanitární pomoc, je Český červený kříž (ČČK). Jedná se o humanitární organizaci s působností na celém území České republiky, jež byla zřízena zákonem č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a Československého červeného kříže. Stát ji uznává jako národní společnost Červeného kříže. Mezinárodním výborem Červeného kříže byla uznána roku 1993 a téhož roku se stala členem Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Úkoly, které ČČK plní, jsou zejména (ČČK, 2021):

- Spolupráce v sektoru civilní obrany a ochrany obyvatelstva a poskytování pomoci v případě katastrof a jiných mimořádných událostí.
- zprostředkování zdravotnické, záchranné, sociální a jiné humanitární služby.
- působí jako jediný uznaný podpůrný subjekt vojenské zdravotnické služby.
- působí v oblasti zdravotní výchovy a spolupracuje s poskytovateli zdravotnických služeb.
- rozšiřuje znalosti o Ženevských úmluvách.

Český červený kříž působí na našem území už více než sto let. Od svého založení v roce 1919 působil jako Československý červený kříž. Po rozdělení Československa na dva samostatné státy bylo nutné, aby i tato organizace byla rozdělena a vznikly tak dvě samostatné národní společnosti (Jukl a Majrichová, 2019).

Humanitární pomoc se datuje až do starověku, kde první formy pomoci byly poskytnuty v průběhu válek a přírodních katastrof. Nicméně současná podoba humanitární pomoci, jak je nám známá nyní, se začíná formovat až od 19. století. Mezi významné mezníky v oblasti humanitární pomoci patřila zejména bitva u Solferina, ke které došlo v roce 1859. Švýcarský obchodník Henry Dunant se po skončení této bitvy rozhodl založit organizaci Mezinárodní výbor Červeného kříže (MVČK), jejímž posláním bylo pomoci zraněným příslušníkům armády nezávisle na tom, které ze stran konfliktu se účastnili. Během února roku 1863 se ve švýcarské Ženevě konalo historicky první zasedání MVČK. Jedním z pěti zakládajících představitelů byl i Henry Dunant, který o rok dříve vydal publikaci s titulem „*Vzpomínka na Solferino*“. V ní apeloval na zajištění kvalitnější zdravotní a lékařské pomoci pro zraněné účastníky válek. Výbor se koncem roku sešel s představiteli států, aby se dohodli na Dunantově návrhu na vytvoření národních humanitárních společností, které měly pomáhat vojenskému zdravotnictví. V srpnu roku 1864 přesvědčil jednotlivé vlády, aby přistoupily k přijetí první Ženevské úmluvy. Tato dohoda zavazovala armády k poskytování lékařské péče zraněným účastníkům konfliktu nezávisle na jejich příslušnosti a zároveň stanovila jednotnou symboliku pro zdravotnické služby: červený kříž na bílém poli. Mezinárodní výbor Červeného kříže hrál primárně roli koordinátora. Nicméně se postupně začal více podílet na terénních operacích, jelikož se ukázalo, že je zapotřebí nestranného a neutrálního zprostředkovatele mezi stranami konfliktu. V průběhu následujících padesáti let se působnost MVČK neustále rozvíjela, zároveň docházelo k zakládání národních organizací a také byla upravena Ženevská úmluva tak,

aby se vztahovala i na námořní bitvy. Od založení roku 1863 je jediným cílem MVČK zajistit pomoc a ochranu obětem ozbrojených konfliktů a nepokojů. Činí tak skrze přímé akce po celém světě, ale také prostřednictvím podpory rozvoje mezinárodního humanitárního práva a propagace jeho respektování ze strany představitelů vlád a všech držitelů zbraní (ICRC, 2016).

Mezinárodní humanitární právo je souborem pravidel, zásad a principů, jež mají za cíl minimalizovat lidské utrpení a zachovat lidem důstojnost během ozbrojeného konfliktu. Z historie, ale i ze současných poznatků vyplývá, že regulace ozbrojeného konfliktu má svůj podstatný důvod. Dokonce i v době válek existují určité limity, které se nesmí překročit. Pokud nelze ozbrojené konflikty nebo jiné formy násilí odvrátit, je nutné se snažit jejich následky alespoň minimalizovat. Za zakladatele mezinárodního humanitárního práva (MHP) je považován onen Henry Dunant, který pomáhal založit Červený kříž. Do tohoto práva se řadí různé formy mezinárodních smluv a zvyklostí. Patří k nim úmluvy, jež byly přijaty na I. Haagské konferenci o míru, na které byly v roce 1899 podepsány za účasti 26 zemí světa dohromady tři úmluvy a deklarace vztahující se k průběhu vojenských konfliktů. Za nejvýznamnější jsou pokládány: Úmluva o zákonech a obyčejích války pozemní s příloženým Řádem války pozemní a Ženevská úmluva z roku 1864, upravená i pro námořní konflikty. Na II. Haagské mírové konferenci, která se uskutečnila v roce 1907 a které se zúčastnilo 44 států, bylo uzavřeno celkem třináct úmluv, deklarácí a rekomandací. Jejich výsledkem bylo především formulování základních zásad pro vedení války na moři. První světová válka jasně definovala význam právní úpravy pro vedení ozbrojeného konfliktu. Zároveň ale také prokázala nutnost podrobnějších úprav v oblasti prostředků a způsobů válčení, potřebu zákazu určitých kategorií zbraní a zlepšení ochrany zajatých vojáků. Nejdůležitější dohodou v oblasti válečného práva je Ženevský protokol o zákazu použití dusivých, otravných a jiných plynů ve válce a o zákazu bakteriologických metod vedení války, který byl přijat roku 1925. Téhož dne, kdy vydán, jej podepsala i Československá republika, která ho později zveřejnila formou zákona č. 173/1938 Sb. V návaznosti na neodpovídající regulaci v oblasti zacházení s vojenskými vězni za První světové války byla v roce 1929 nově přijata Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci. V návaznosti na poznatky z průběhu Druhé světové války došlo k další zásadní změně Ženevských konvencí, jejímž výsledkem byla detailněji upravená právní úprava týkající se ochrany válečných obětí, zraněných a nemocných členů ozbrojených sil v poli a trosečníků na moři, zajatců a civilistů. Jednotlivé státy se zavázaly k dodržování těchto

konvencí. Zavazují se dále k tomu, že budou zacházet lidsky se všemi osobami pod ochranou, bez jakékoliv formy diskriminace a se zvláštní ohleduplností k dětem a ženám. Účastníci konvencí se rovněž zavazují trestně postihovat veškeré akty, které odporují zavedeným mezinárodní předpisům, zejména jejich závažná porušení (Ditrichová a Jukl, 2017, s. 9-13).

Roku 1949 byly schváleny a přijaty čtyři Ženevské úmluvy, které jsou v současné době stále platné. Jedná se o (Jukl, 2020, s. 15-19):

- Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli,
- Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři,
- Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci,
- Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války.

Za účelem posílení bezpečnosti civilních obyvatel, posílení jejich ochrany v případě konfliktů vedených pouze na území jednoho státu a také s ohledem na rostoucí výskyt nových druhů válečných střetnutí (boj proti kolonialismu, občanská válčení, rozpady jednotlivých zemí) a nové metody válčení, byla svolána do Ženevy mezinárodní diplomatická konference. Na návrh Mezinárodního výboru Červeného kříže dne 8. června 1977 schválila dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám. Jedná se o dodatky (Jukl, 2020, s. 15-19):

- I. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám.
- II. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám.

První dodatkový protokol se zabýval ochranou obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a druhý ochranou obětí ozbrojených konfliktů, které nemají mezinárodní charakter. Oba protokoly byly přijaty dne 12. 8. 1949. Systém Ženevských úmluv byl ještě rozšířen, když roku 2005 diplomatická konference v Ženevě schválila třetí dodatkový protokol, který zavádí další rozeznávací znak pro zdravotní službu, přesněji se jedná o červený krystal. Z důvodů neustálého vývoje a rozvoje ve zbrojařském průmyslu a také vývoje vedení válečných konfliktů bylo nutné doplnit tyto úmluvy a protokoly o nové předpisy, které pojednávají o (Jukl, 2020, s. 15-19):

- Zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení.
- Zákazu, použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení.
- Zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky a její rozšíření pro konflikty nezmezinárodní povahy.
- Kazetové munice.
- Právech dítěte, kterou doplnil Opční protokol.

V České republice jsou tyto úmluvy a protokoly realizovány v zákoně č. 126/1992 Sb., který se zabývá ochranou názvu a znaku Červeného kříže a určuje subjekty, jež smí znak užívat a upravuje postavení národní společnosti ČK v České republice. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník uvádí postih při porušení Ženevských úmluv (Jukl, 2020, s. 15-19).

3 DÍLČÍ ZÁVĚR

Teoretická část se zabývala rešerší odborné literatury a představením obecné problematiky civilní ochrany a humanitární pomoci. Byl popsán vývoj civilní ochrany v České republice a jednotlivé úkoly civilní ochrany. Téma bylo rozebráno i z hlediska právních předpisů, které se problematice věnují. Stěžejním zákonem problematiky civilní ochrany je zákon č. 239/2000 Sb., o IZS, který definuje ochranu obyvatelstva jakožto plnění úkolů civilní ochrany. Další oblastí, kterou se teoretická část zabývá, je humanitární pomoc. Zde byla představena definice humanitární pomoci poskytované do zahraničí, která vychází ze zákona č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí. Jednou z nejvíce angažovaných organizací v oblasti humanitární pomoci jak v tuzemsku, tak i v zahraničí, je Červený kříž. Dále je nastíněna činnost a stručná historie Českého Červeného kříže. Na toto téma navazuje mezinárodní humanitární právo, které je souborem pravidel a zásad, kterými se řídí nejen humanitární organizace, ale i členské státy OSN. Šíření znalostí o mezinárodním humanitárním právu se v ČR zabývá Český Červený kříž, který se řídí zákonem č.126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži.

Teoretická část je především úvodem do problematiky civilní ochrany a humanitární pomoci. Získané znalosti o problematice civilní ochrany a humanitární pomoci napomáhají porozumění náplni úkolů civilní ochrany a činnosti humanitárních organizací, které působí v České republice, tedy i v Ostravě. Jednou z organizací, která v Ostravě působí, je právě i zmiňovaný Český červený kříž.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

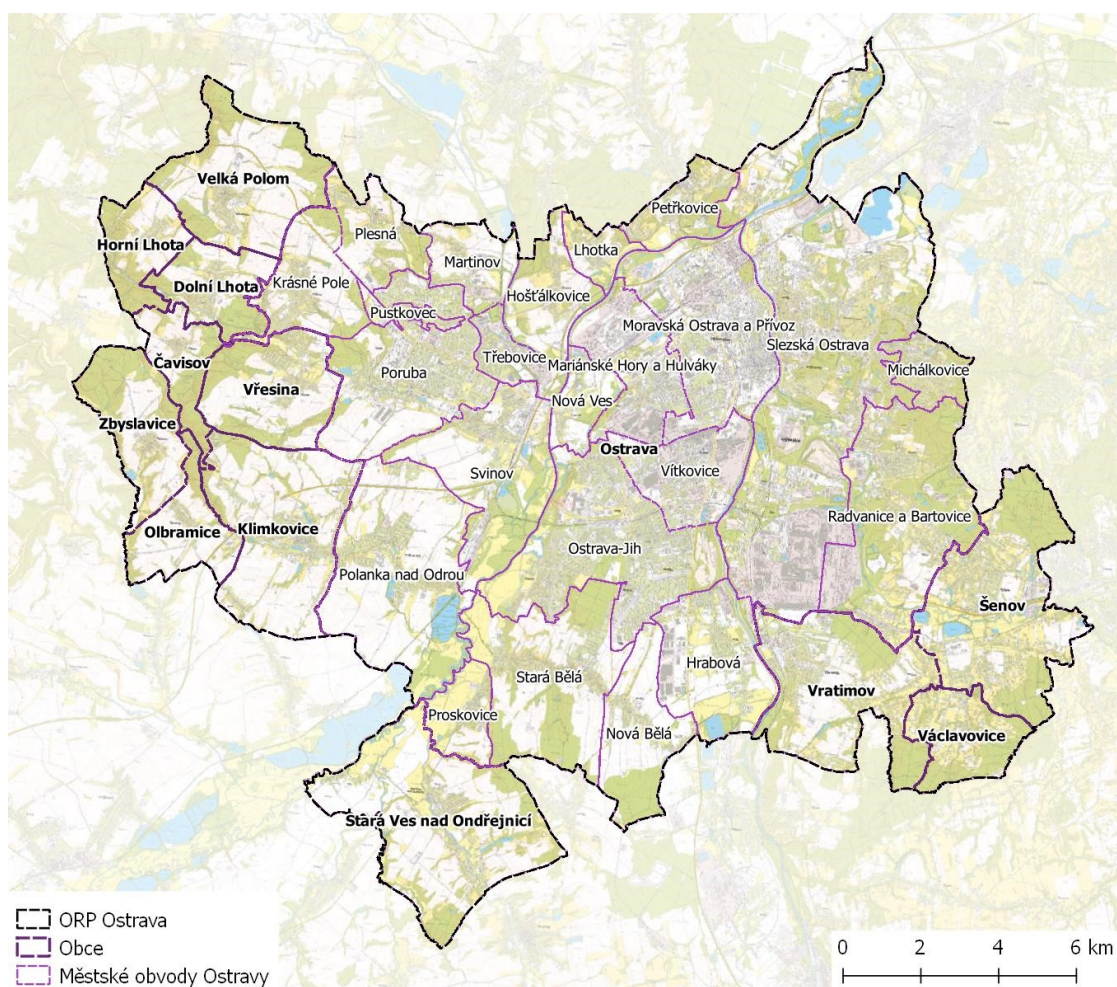
4 CHARAKTERISTIKA OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ: OSTRAVA

Správní obvod obce s rozšířenou působností (SO ORP) Ostrava se nachází v severovýchodní části Moravskoslezského kraje, v okrese Ostrava-město. Na severu správní obvod sousedí s obcemi správního obvodu ORP Hlučín a Bohumín, na východě s obcemi SO ORP Orlová a Havířov, a z jihu sousedí s obcemi spadající pod SO ORP Frýdek-Místek, Kopřivnice a Bílovec. Ve své západní části sousedí s obcemi správního obvodu obce s rozšířenou působností Opava. Počet obyvatel správního obvodu činil ke dni 31. března 2022 celkem 311 671. Celému správnímu obvodu převládá samotné město Ostrava, přičemž samotný správní obvod je tvořen 13 obcemi a Ostrava se člení na 23 městských obvodů. Celkem dvě obce (Ostrava a Vratimov) jsou pověřenými obecními úřady. Ve správním obvodu se kromě Ostravy nalézají tři další města - Klimkovice, Šenov a Vratimov. Převážná část obyvatel celého zájmového obvodu je koncentrována ve městech. Správní obvod ORP Ostrava je tvořen obcemi a městy Čavisov, Dolní Lhota, Horní Lhota, Klimkovice, Olbramice, Ostrava, Stará Ves nad Ondřejnicí, Šenov, Václavovice, Velká Polom, Vratimov, Vřesina a Zbyslavice. Statutární město Ostrava je rozděleno celkem do 23 městských obvodů: Hošťálkovice, Hrabová, Krásné Pole, Lhotka, Mariánské Hory a Hulváky, Martinov, Michálkovice, Moravská Ostrava a Přívoz, Nová Bělá, Nová Ves, Ostrava - jih, Petřkovice, Plesná, Polanka nad Odrou, Poruba, Proskovice, Pustkovec, Radvanice a Bartovice, Slezská Ostrava, Stará Bělá, Svinov, Třebovice a Vítkovice. Celková rozloha správního obvodu je 33 152 hektarů. Zemědělská půda je v porovnání s nezemědělskou půdou na území správního obvodu téměř rovnoměrná (HZS MSK, 2022).

Geomorfologicky se správní obvod obce s rozšířenou působností Ostrava nachází na rozhraní dvou soustav. Krkonoško-jesenická soustava je tvořena obcemi Horní Lhota, Dolní Lhota, Velká Polom, Čavisov, Vřesina, Zbyslavice a městským obvodem Ostrava - Krásné Pole (s celkem Nízký Jeseník). Nízký Jeseník má charakter ploché vrchoviny ve střední výšce 480 m n. m., s četnými strmými zlomovými svahy, plochým povrchem se sklonem k jihovýchodu a východu a okraji rozřezanými hlubokými údolními. Zbývající část území spadá do soustavy Vněkarpatské sníženiny (s celky Moravská brána a Ostravská pánev). Moravskou bránu tvoří příkopová propadlina se směrem na severovýchod a jihozápad v oblasti povodí Moravy a Odry s nadmořskou výškou 260 m n. m. Charakteristickým rysem oblasti jsou rozlehlé plošiny a široce zaoblené rozvodní hřbety a plochá a asymetrická údolí. Ostravská pánev je rovina až plochá pahorkatina se střední

výškou 245 m n. m. V podloží pánve se nacházejí mocné uloženiny mořských sedimentů a čtvrtohorních usazenin. Karbonské sedimenty obsahují sloje z černého uhlí (HZS MSK, 2022).

Ostrava je významným dopravním uzlem v České republice. Na město je dobře napojena dálniční síť (D1 a D56) a silnice první třídy. Ostravou procházejí také dvě významné železniční tratě, které propojují město s dalšími částmi země a také s Polskem a Slovenskem. Nedaleko v Mošnově se nachází Letiště Leoše Janáčka Ostrava, které je třetím největším letišťem v ČR. Rychlé a snadné spojení z letiště Leoše Janáčka Ostrava do Varšavy umožňuje přestup na mnoho dalších mezinárodních letů.

Obrázek 1 – Mapa SO ORP Ostrava (DPP, 2023)

Pro celkovou charakteristiku jsou důležité i sociální faktory. Míra nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji dosáhla ke dni 31. 12. 2022 míry 5,12%, tedy druhé nejvyšší hodnoty hned po Ústeckém kraji (5,54%). Dalším významným faktorem je i míra vzdělanosti. Při sčítání lidu v roce 2021 bylo zjištěno, že Moravskoslezský kraj je druhý s největším počtem osob bez vzdělání hned po Ústeckém kraji a také je druhým v počtu osob

pouze se základním vzděláním po Středočeském kraji. V oblasti kriminality bylo během roku 2022 v Moravskoslezském kraji zaznamenáno 21 884 trestných činů. Konkrétně v okrese Ostrava-město pak bylo spácháno 9 296 trestných činů. Po Hlavním městě Praze je Moravskoslezský kraj druhým regionem s největším množstvím spáchaných trestných činů (CSÚ, 2023).

4.1 Civilní ochrana a humanitární pomoc v Ostravě

Ostravsko je významnou průmyslovou oblastí, ve které se nalézají různé průmyslové podniky a chemické závody. Při havárii by se mohly do okolí uvolnit nebezpečné látky, které tak mohou ohrozit zdraví obyvatel. Za takové situace plní civilní ochrana klíčovou úlohu při minimalizování škod a při ochraně života obyvatel. Řeky Odry a Ostravice protékající Ostravou jsou zdrojem povodňového nebezpečí. Civilní ochrana může následky povodní minimalizovat, a to formou evakuace, zásobováním a zabezpečením ochrany majetku.

Hlavním subjektem, který má na starost ochranu obyvatelstva v Ostravě, je Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje, který společně ve spolupráci se státními orgány zajišťuje ochranu obyvatelstva před řadou mimořádných událostí. Na úrovni obcí a měst za ochranu obyvatelstva odpovídají místní orgány. Všechny tyto subjekty spolu v případě vzniku mimořádných událostí vzájemně spolupracují a svou činnost koordinují za účelem co nejefektivnější ochrany obyvatelstva (HZS MSK, 2023).

Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení v Hasičském záchranném sboru Moravskoslezského kraje se zabývá sjednocením postupů orgánů s krajskou působností a orgánů obcí, právnických a fyzických osob při zajišťování ochrany obyvatelstva. Zaměřuje se také na obsah přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci. Určuje zásady pro varování, informování, ukrytí, monitorování, dekontaminaci, nouzové přežití, evakuaci a individuální ochranu obyvatelstva na území kraje. Odbor zabezpečuje nakládání s materiálem určeným pro civilní ochranu, zajišťuje organizaci a koordinaci humanitární pomoci, vytváří návrhy opatření k ochraně obyvatelstva při použití chemických, biologických, radiologických a jaderných zbraní, látek a prostředků. Dále zajišťuje vypracování opatření pro ochranu obyvatelstva v havarijních a krizových plánech a opatření při přechodu z mírového do válečného stavu. Oddělení také zabezpečuje uplatnění požadavků na ochranu obyvatelstva v územním plánování a v územním a stavebním řízení, eviduje a kontroluje objekty a stavby určené pro civilní ochranu, a také stavby,

na které se vztahují požadavky civilní ochrany. Rovněž se věnuje pořádání a zajištění výcviku a školení v oblasti ochrany obyvatelstva, koordinuje preventivně výchovnou a vzdělávací činnost prováděnou na základních školách skrze vzdělávací program Hasík CZ (HZS MSK, 2023).

Preventivně výchovná činnost se zaměřuje na oblast požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Její rozsah si vyžaduje úzkou spolupráci jednotlivých složek Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje. Mezi hlavní činnosti patří v oblasti preventivně výchovné činnosti především spolupráce s médii, mezi které náleží rozhlas, televize, tisk a internetová média. Sbor rovněž vydává preventivní materiály a pořádá dny otevřených dveří na jednotlivých hasičských stanicích v kraji. Dále pořádá ukázky a výstavy hasičského vybavení a techniky a provádí ukázkou zásahů na různých akcích. Hasiči navštěvují i školy, kde pořádají besedy pro žáky a pořádají i přednášky pro veřejnost. Od roku 2005 se Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje systematicky zabývá realizací preventivně výchovné činnosti dětí skrze program „*Hasík CZ - Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.*“ Hasiči se prostřednictvím výukových besed snaží v dětech vyvolat zájem o danou problematiku, učí je základním principům chování za mimořádných událostí. Výuku lze rozdělit do dvou částí, kdy první část je zaměřena na děti na prvním stupni základní školy, které se učí, co dělat, když hoří, jak přivolat pomoc, z čeho se skládá výbava a výstroj hasiče a co znamená zvuk sirény. Druhá část je zaměřena na děti na druhém stupni základní školy, kde si zopakují a rozšíří znalosti z první části a učí se základům první pomoci a zásady evakuace. V období od listopadu až do prosince 2022 navštívili instruktoři v rámci programu Hasík CZ dohromady 85 základních škol, což představuje celkem 20 % všech základních škol v Moravskoslezském kraji. Na územním odboru Ostrava instruktoři navštívili celkem 6 základních škol (7%). Tento nízký počet byl zdůvodněn úbytkem instruktorů a čtvrtinovým zájmem škol po pandemii COVID-19. V roce 2022 pokračovala příprava projektu nazvaného „*Městečko bezpečí*“, který se zaměřuje na vytvoření centra zdraví a bezpečí určeného pro trávení volnočasových aktivit a praktické výuky v oblasti běžných rizik a rizik mimořádných událostí. Projekt je určen pro žáky mateřských, základních a středních škol, učitele, občany města a kraje, příslušníky a pracovníky integrovaného záchranného systému, představitele veřejné správy a subjekty věnující se prevenci mimořádných událostí. K projektu bylo vydáno územní rozhodnutí a očekává se, že bude realizován v období od roku 2023 do roku 2026. V oblasti preventivně výchovné činnosti zaměřené na dospělé

obyvatelstvo provozuje HZS Moravskoslezského kraje kromě oficiálních stránek také sociální sítě (Facebook, Twitter, Instagram a YouTube), kde denně přidávají příspěvky, ve kterých informují obyvatele o proběhlých událostech a doporučených způsobech chování či předcházení dané situaci (HZS MSK, 2023).

Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje má také významnou roli v krizovém řízení a civilním nouzovém plánování. Za vypracování krizového plánu kraje a krizových plánů obcí s rozšířenou působností zodpovídá odbor ochrany obyvatelstva a krizového řízení Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje. Pro úspěšné zvládnutí krizových situací je nezbytná spolupráce orgánů kraje a obcí, organizačních složek státu, právnických osob, podnikajících fyzických osob a dalších subjektů. Oddělení zpracovává také vnější havarijní plány a plány krizové připravenosti pro subjekty kritické infrastruktury (HZS MSK, 2023).

Základním plánovacím dokumentem obsahujícím souhrn krizových opatření a postupů pro řešení krizových situací v Moravskoslezském kraji je Krizový plán Moravskoslezského kraje. Jeho cílem je vytvoření podmínek k zajištění připravenosti na vznik a řešení krizových situací pro účely orgánů krizového řízení a ostatních dotčených orgánů, zvláště pak dalších orgánů s územní působností, složek IZS, územně správních úřadů a dále právnických a podnikajících fyzických osob v kraji. Určuje kompetence a pravomoci orgánů krizového řízení kraje při zvládnutí krizových situací. Krizový plán kraje se skládá ze základní, operativní a pomocné části. Do základní části spadá popis organizace krizového řízení, dále přehled možných rizikových zdrojů a analýza hrozeb, také přehled právnických a podnikajících fyzických osob a územně správních úřadů zajišťujících realizaci stanovených opatření vyplývajících z Krizového plánu kraje a dále přehled prvků kritické infrastruktury a evropské kritické infrastruktury v kraji. Operativní část plánu krizového řízení kraje tvoří přehled krizových opatření, plán nezbytných dodávek, systém regulačních opatření, přehled kontaktů zapojených subjektů do přípravy na krizové situace a jejich řešení a typové plány pro zvládnutí specifických druhů krizí, včetně činností a odpovědnosti jednotlivých zapojených subjektů. V rámci operativní části lze najít i přehled dalších využitelných plánů, mezi které patří Havarijní plán Moravskoslezského kraje, vnější havarijní plán a povodňový plán kraje. Pomocnou část pak tvoří přehled právních předpisů, zásady manipulace s krizovým plánem, přehled geografických podkladů a lze zde najít i vzor rozhodnutí o vyhlášení stavu nebezpečí a další dokumenty související s připraveností na krizové situace (HZS MSK, 2023).

Krizový plán ORP představuje dokument, ve kterém jsou uvedena všechna krizová opatření a postupy při řešení krizových situací v příslušném správním obvodu. Pomocí tohoto plánu lze připravit orgány krizového řízení a další subjekty v daném území na krizovou situaci a její řešení. Krizový plán ORP stanovuje pravomoci a odpovědnosti jednotlivých orgánů krizového řízení ve správním obvodu a zpracovává ho na základě krizového zákona HZS MSK společně s obecním úřadem ORP. Je schvalován starostou ORP. Obsah plánu tvoří zejména charakteristika organizace krizového řízení, přehled a posouzení případných krizových rizik, popis krizových opatření a dílčí plány nezbytných dodávek, dále způsob realizace regulačních opatření, přehled spojení, zpracování typových plánů, mapové podklady s informacemi pro krizové řízení a ostatní dokumenty a zásady doplňující krizový plán. V případě města Ostravy spolupracuje Hasičský záchranný sbor s Magistrátem města Ostravy, kam spadá oddělení krizového řízení (HZS MSK, 2023).

Oddělení krizového řízení Magistrátu města Ostravy zajišťuje přípravu a realizaci opatření pro řešení krizových situací a zpracovává podklady pro analýzu bezpečnostních rizik. Jako poradní orgán primátora působí Bezpečnostní rada ORP Ostrava, pracovním orgánem primátora je Krizový štáb ORP Ostrava. Oddělení rovněž plánuje a spravuje finanční prostředky přidělené z rozpočtu statutárního města Ostrava a na základě uzavřených smluvních vztahů řídí agendu týkající se financování HZS MSK. Bezpečnostní rada ORP se zabývá podklady a otázkami spojenými s připraveností města na předcházení krizových situací a jejich řešení. K těmto dokumentům patří zejména přehled potenciálních zdrojů rizik a analýza hrozeb, krizový plán ORP, vnější havarijní plány, finanční zajištění krizové připravenosti ORP a závěrečná zpráva o vyhodnocení krizové situace. Posuzuje také stav připravenosti složek integrovaného záchranného systému, dále způsob informování obyvatel o případných hrozbách a přijatých krizových opatřeních. Aktuálně je v Bezpečnostní radě ORP Ostrava 8 členů, kterým předsedá primátor města Ostrava Mgr. Jan Dohnal, který byl zvolen 26. dubna 2023 a nahradil ve funkci primátora Ing. Tomáše Macuru (Ostrava, 2023).

Pro případy, které si vyžadují vyhlásit třetí nebo zvláštní stupeň poplachu, je vypracován Havarijní plán Moravskoslezského kraje. Tento plán vypracovává HZS MSK minimálně ve dvou vyhotoveních. První je uložen jakožto součást krizového plánu kraje pro potřeby jednání Bezpečnostní rady ORP a Krizového štábu ORP, druhý je uložen na operačním a informačním středisku. Poplachový plán integrovaného záchranného systému kraje je přiložen k Havarijnímu plánu kraje. Havarijní plán kraje se skládá z informační části, operativní části a plánů konkrétních činností. Informační část Havarijního plánu

Moravskoslezského kraje zahrnuje charakteristiku kraje včetně geografických, demografických, klimatických a hydrologických údajů, dále analýzu vzniku mimořádných událostí a přehled o ohrožujících a ohrožených objektech. Operační část Havarijního plánu Moravskoslezského kraje zahrnuje významné dokumenty a plány pro zvládnutí nejrůznějších mimořádných událostí v kraji. Jedná se například o dílčí dokument týkající se sil a prostředků na záchranné a likvidační práce, ve kterém jsou uvedeny informace o poskytovateli těchto sil a prostředků. Dále obsahuje operační plány na řešení konkrétních typů mimořádných událostí na určitém území. Jedná se například o havárie spojené s transportem nebezpečných chemických látek, nekontrolovaný výstup důlních plynů na povrch, svahovou nestabilitu, zabezpečení území pod vodním dílem před zvláštní povodní, sněhovou kalamitu a extrémní mraz, ptačí chřipku, komáří kalamitu, následná ochranná opatření při vzniku radiační havárie. Součástí operační části je i plán zásahu složek IZS při havárii v železniční dopravě, plány opatření při vzniku mimořádné události v areálu muničních skladů, plán zásahu složek IZS při vzniku mimořádné události v areálu elektrických stanic ČEPS a typové činnosti složek IZS při společném zásahu. Poslední částí jsou plány konkrétních činností, mezi kterými je plán vyrozumění, varování obyvatelstva, evakuace, traumatologický plán, plán nouzového přežití obyvatelstva, ukrytí obyvatelstva a další plány (HZS MSK, 2023).

Vnější havarijní plány patří mezi opatření pro případ závažných havárií, které stanovuje zákon č. 224/2015 Sb. Provozovatelé se zařazují do skupin A, B nebo nezařazení. Pro každou skupinu platí povinnosti týkající se zpracování dokumentace: návrh na zařazení objektu, bezpečnostní program prevence závažných havárií a plán fyzické ochrany. Vnější havarijní plány se zpracovávají pro území zóny havarijního plánování v okolí provozovatelů zařazených do skupiny B. Provozovatelé, kteří nejsou zařazení, musí zpracovat záznam o nezařazení objektu. Vnější havarijní plán představuje dokument preventivního typu, který má zajistit havarijní připravenost v oblasti havarijního plánování. Určuje postupy, které mají jednotlivé složky integrovaného záchranného systému uplatňovat v případě možné závažné havárie. Vnější havarijní plány zpracovávají Hasičským záchranným sborem Moravskoslezského kraje jsou součástí Krizového plánu Moravskoslezského kraje a krizových plánů obcí s rozšířenou působností. Uvedené plány byly schváleny příslušnými starosty obcí s rozšířenou působností případně hejtmanem Moravskoslezského kraje. Celkově je v Moravskoslezském kraji 13 zón havarijního plánování, z toho 5 z nich patří do ORP Ostrava (HZS MSK, 2023).

Jedná se o:

- Zóna havarijního plánování Liberty Ostrava a.s.,
- Zóna havarijního plánování BorsodChem MCHZ, s.r.o. a Dukol Ostrava, s.r.o., Ostrava - Mariánské Hory,
- Zóna havarijního plánování Linde Gas a.s., provozovna Ostrava,
- Zóna havarijního plánování OKK Koksovny, a.s. Koksovna Svoboda,
- Zóna havarijního plánování MG Odra Gas, spol. s.r.o., kyslíkárna Vratimov.

Liberty Ostrava a.s. je hutním podnikem s roční výrobní kapacitou 3,6 milionu tun oceli, která je využívána především ve stavebnictví, strojírenství a petrochemickém průmyslu. Provozuje například koksárnu, elektrárnu, ocelárnu, válcovnu a další provozy, které souvisejí s hutní výrobou (Liberty, 2023). BorsodChem MCHZ, s.r.o. je podnik vlastníci chemický výrobní závod, který vyrábí různé produkty především organické, ale i anorganické povahy. Chemické látky, které vyrábí, se využívají při výrobě polyuretanových směsí, pryže, farmaceutických, zemědělských a potravinářských výrobků, chemikálií pro úpravu vody a dalších (Borsodchem, 2023). Vedle závodu BorsodChem MCHZ, s.r.o. je i podnik DUKOL Ostrava, s.r.o., který vyrábí a prodává několik produktů, mezi nimiž jsou lepidla a tmely, dřevařská lepidla, formaldehyd a další produkty určené pro dřevařský zpracovatelský průmysl (Estav, 2023). Společnost Linde Gas a.s. je dceřinou společností Linde plc, světové společnosti působící v oblasti průmyslových plynů. Společnost Linde Gas a.s. má výrobní závod v Ostravě, ve kterém vyrábí řadu průmyslových plynů včetně kyslíku, dusíku, argonu a vodíku (Linde, 2023). OKK Koksovny, a.s. Koksovna Svoboda se zaměřuje na produkci koksárenských výrobků. Její hlavní výrobní program představuje výroba koksu, který má zásadní význam při výrobě železa a litiny. Kromě koksu zpracovává i produkty, které vznikají během vysokoteplotního karbonizačního procesu výroby koksu (OKK, 2023). MG Odra Gas, spol. s.r.o., kyslíkárna Vratimov je výrobce plynů pro technickou, zdravotnickou a potravinářskou oblast a plní tyto plyny do lahví nebo cisteren v kapalném stavu (MGOG, 2022).

Informace pro veřejnost v oblastech havarijního plánování jsou zpracovávány v souladu s vyhláškou č. 256/2006 Sb., která se zabývá podrobnostmi o prevenci závažných havárií. Účelem je zejména informovat obyvatele v ohrožených oblastech o možném nebezpečí, způsobu varování a doporučeném chování v případě závažné havárie. V případě ORP

Ostrava byly tyto informace zpracovány formou letáků pro veřejnost, které vydal Krajský úřad Moravskoslezského kraje spolu s HZS MSK. V nich je uveden druh nebezpečí, zásady chování při havárii, způsob varování, informace o společnosti, kontakty pro doplňující informace a grafický podklad znázorňující zónu havarijního plánování a areál provozovatele (HZS MSK, 2023).

Dalším významným preventivním dokumentem je Povodňový plán SO ORP Ostrava. Představuje zásadní dokument pro řízení ochrany před povodněmi. Plán se zabývá potřebnými opatřeními k zabránění nebo zmírnění povodňových škod, které mohou vzniknout v souvislosti s rozvodněním vodních toků nebo zaplavením nemovitostí během povodně. Povodňový plán SO ORP Ostrava byl zpracován v souladu se zákonem č. 254/2001 Sb. o vodách a souvisejícími předpisy. Plán obsahuje tři části, a to textovou část, která je rozdělena na úvodní, věcnou a organizační část, grafickou část a přílohy. Z hlediska efektivní ochrany proti povodním je nejdůležitější organizační část povodňového plánu, která stanovuje úkoly pro jednotlivé účastníky ochrany před povodněmi, a přílohová část, která obsahuje seznamy jmen, adres a způsobů kontaktování účastníků ochrany před povodněmi. Tento dokument byl naposled aktualizován 30.8.2022 (DPP, 2023).

Důležitou úlohu v případě řešení řady sociálních problémů a situací, ve kterých se lidé ocitli v těžké životní pozici, sehrává humanitární pomoc. Město Ostrava a okolí čelí řadě problémů, mezi které patří nezaměstnanost, sociální vyloučení, zadluženost, domácí násilí, drogová závislost, chudoba a ztráta domova. Uvedené problémy se často váží na životní situace jednotlivců a okolnosti, ve kterých se ocitli. Humanitární a neziskové organizace nabízejí lidem podporu a pomoc v krizových a těžkých životních situacích. K nejvýznamnějším organizacím působícím v Ostravě patří: Diecézní charita ostravsko-opavské diecéze, ADRA, Oblastní spolek Českého červeného kříže Ostrava, Slezská diakonie a Armáda spásy.

Diecézní charita ostravsko-opavské diecéze je neziskovou organizací, která vznikla v roce 1991 z rozhodnutí arcibiskupa olomouckého jakožto účelové zařízení římskokatolické církve. Základním posláním organizace je pomoci lidem v tísní bez ohledu na jejich rasu, státní příslušnost, postavení nebo náboženské vyznání. Charita Ostrava zajišťuje sociální a sociálně zdravotní služby vycházející z křesťanských hodnot. Její filozofie zakotvena v zásadách křesťanského chápání světa a lidí. To se odráží v jejím zapojení do etického programu DEKACERT®, který pomáhá prosazovat etické hodnoty v práci a zvyšovat kvalitu poskytovaných služeb. Cílem činnosti organizace je zajistit lidem kvalifikovanou

a všestrannou pomoc při různých životních situacích. Do cílové skupiny spadají senioři, zdravotně handicapované osoby, osoby bez domova, matky s dětmi v tísní, sociálně ohrožené děti a mladiství, duševně nemocní, smrtelně nemocní a osoby v nepříznivých životních situacích (Charita, 2023).

ADRA (Adventist Development and Relief Agency) Česká republika je rozvojovou a humanitární organizací, která poskytuje pomoc potřebným osobám na území České republiky i v zahraničí. Je členem mezinárodní charitativní společnosti ADRA, působící ve více než sto zemích světa. Zajišťuje bezprostřední pomoc při mimořádných událostech a pomáhá zlepšovat životní podmínky lidí žijících v bídě. Její dobrovolnická centra napříč republikou propojují osoby ochotné pomoci těm, kdo je potřebují, a věnují se i globálnímu rozvojovému vzdělávání. ADRA pomáhá lidem již od roku 1992 a v České republice se stará o koordinaci pomoci při přírodních a jiných mimořádných událostech. Dobrovolnické centrum v Ostravě zajišťuje koordinaci dobrovolnictví a spojuje lidi, kteří chtějí pomáhat, s lidmi, kteří pomoc potřebují. Mimo koordinaci dobrovolnictví ADRA provozuje dobročinné obchody a angažuje se ve firemním dobrovolnictví. Zároveň také aktivně spolupracuje s domovy pro seniory, nemocnicemi, zařízeními sociálních služeb a jinými organizacemi v rámci Ostravy a blízkého okolí. Za pomoci dobrovolníků poskytuje pomoc starším lidem, osobám se zdravotním postižením, nemocným a také dětem. Všem těmto cílovým skupinám ADRA pomáhá a snaží se zlepšit kvalitu jejich života (ADRA, 2023).

Oblastní spolek Českého červeného kříže v Ostravě působí v humanitární, charitativní, sociální, zdravotní a zdravotně-výchovné oblasti. Je součástí mezinárodního hnutí Červeného kříže a řídí se jeho základními principy. Od roku 1919 je Český červený kříž národní společností hnutí Červeného kříže v České republice. Ostravský oblastní spolek ČČK vykonává svou činnost na území okresů Ostrava a Nový Jičín. Jeho součástí jsou místní skupiny, které mají minimálně pět členů a působí na určitém území. Oblastní spolek je pověřeným spolkem Moravskoslezského kraje. Jeho základním posláním je předcházení a zmírnění lidského utrpení, ochrana zdraví, životů a respektování člověka nezávisle na národnosti, rasové příslušnosti, náboženském vyznání, třídě a politickém přesvědčení. Dalšími hlavními principy jsou lidskost, neutralita, nestrannost, nezávislost, dobrovolnost a jednota. Oblastní spolek Českého červeného kříže v Ostravě poskytuje firmám i jednotlivcům kurzy první pomoci, zdravotnické zajištění akcí, ošacení za symbolickou částku, provozuje regenerační centrum s možností sauny, masáže a jógy, nabízí teambuilding s lekcemi první pomoci a maskování poranění pro různé účely. Mimo jiné zřizuje

i humanitární jednotky. Cílem těchto jednotek je poskytnout nouzové ubytování, stravu, sociální a psychologickou pomoc lehce zraněným i nezraněným lidem během mimořádných událostí. Jednotky se skládají nejméně z 21 členů, jsou řízeny velitelem a disponují úseky pro zdravotnickou, ubytovací, potravinovou, psychosociální a technickou pomoc (ČČK Ostrava, 2023).

Armáda spásy v České republice patří do mezinárodního uskupení, které operuje ve více než 130 zemích světa. Národní ústředí Armády spásy v Praze zajišťuje aktivity na území celé České republiky a zároveň je prostředníkem pro styk s mezinárodní Armádou spásy. Cílem Armády spásy je šíření evangelia Ježíše Krista a naplňování potřeb lidí bez jakékoliv diskriminace, včetně potřeb sociálních, zdravotních a duchovních. Pobočka Armády spásy v Ostravě zajišťuje řadu sociálních služeb. Mezi ně patří Adelante, což je nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, dále prevence bezdomovectví, sociálně aktivizační služby pro starší osoby a osoby se zdravotním postižením, Domov Ostrava-Zukalova a Domov Ostrava-Kunčičky. Cílem uvedených služeb je pomáhat lidem bez přístřeší a osobám ohroženým ztrátou bydlení řešit jejich negativní společenskou a sociální situaci za účelem zlepšení jejich životní situace. Poskytované služby mají za cíl začlenit uživatele do společnosti a podpořit jejich soběstačnost. Ordinance Ostrava je jedním z projektů Armády spásy. Zajišťuje zdravotní péči pro pacienty, kteří k ní mají omezenou dostupnost, jako jsou například lidé bez domova, příslušníci sociálně vyloučených menšin, osamocení senioři a klienti azylových zařízení. Výsledkem je zajištění zdravotní péče pro uvedené skupiny a zvýšení jejich zdravotního stavu díky preventivní a léčebné péči (Armáda spásy, 2016).

Slezská diakonie je neziskovou organizací, která zajišťuje poskytování sociálních služeb pro zdravotně postižené osoby, starší osoby, osoby bez střechy nad hlavou a pro osoby, které se dostaly do obtížných životních situací. Působí v Moravskoslezském a Jihomoravském kraji a má více než 70 středisek, které jsou centrálně řízeny z ústředí Slezské diakonie v Českém Těšíně. Nabízí dohromady 24 druhů sociálních služeb, mezi něž patří azylové domy, domov pro zdravotně postižené, domovy pro seniory, pečovatelská služba, sociální rehabilitace a terénní programy. Ve Slezské diakonii je poskytována mimo jiné i náhradní rodinná péče. Byl vytvořen program pro pěstounské rodiny, který rodinám poskytuje podporu a doprovázení při vykonávání náhradní rodinné péče tak, aby dětem v těchto rodinách byla zajištěna odpovídající péče s ohledem na potřeby a zájmy dětí. Hlavním cílem je posílení tradičního modelu rodiny a poskytnutí individuální podpory, která by respektovala přirozený život rodiny. S pěstouny uzavírá Slezská diakonie

dohody o provedení pěstounské péče. Hlavní důraz klade Slezská diakonie na poskytování kvalitní sociální pomoci založené na hodnotách křesťanství a víry v Ježíše Krista. Základními hodnotami jsou osobní přístup, láskyplné vztahy, úcta, odpovědnost a osobní růst (Slezská diakonie, 2023).

5 EMPIRICKÉ ZPRACOVÁNÍ CIVILNÍ OCHRANY A HUMANITÁRNÍ ČINNOSTI V OSTRAVĚ

Pro sběr informací o stavu civilní ochrany v Ostravě byl zvolen strukturovaný rozhovor, který proběhl dne 24. dubna 2023 s Ing. Tomášem Kovalem. Ten zastává funkci koordinátora a metodika v oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje. Celý přepis rozhovoru je uveden v přílohové části.

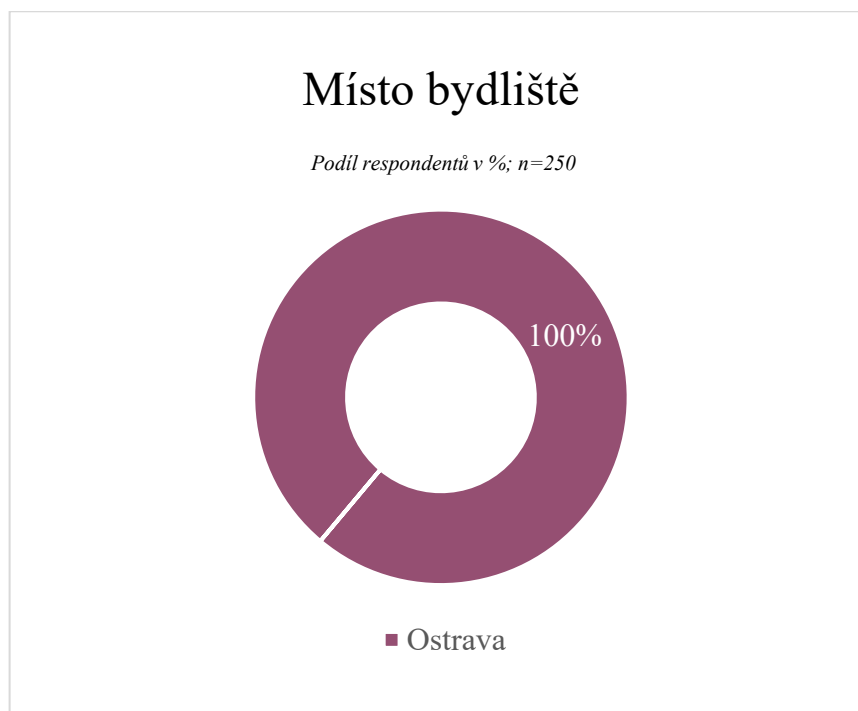
Z pohledu respondenta je ochrana obyvatelstva v Ostravě dostatečně zajištěna z hlediska krizového plánování, formou plánovací dokumentace, mezi kterou patří havarijní plán o kraje a krizové plány ORP. Na území Ostravy jsou prováděna opatření k zajištění dostatečných zdrojů humanitárního materiálu pro obyvatelstvo při nouzovém přežití. Humanitární materiál tvoří zejména materiál protipovodňové ochrany, vysoušeče zdiva, pracovní oděvy, pracovní materiál, ubytovací materiál, materiál pro stravování, hygienické potřeby a další materiál, jako například plachty na pokrytí střech. Přesný počet materiálu je uveden v havarijním plánu kraje. V Moravskoslezském kraji bylo provedeno mapování rizik a z výsledků vyplývá, že v Ostravě je nejrizikovější oblastí Moravská Ostrava a Přívoz, která má nejvyšší kumulované riziko. Hlavními uvažovanými riziky jsou zvláštní povodeň, přirozená povodeň a doprava nebezpečných látek, přičemž částečně může hrát roli i výroba chemických látek v nedaleké chemičce BorsodChem. Z hlediska přirozených povodní je důvodem soutok dvou řek, Odry a Ostravice.

Populace je o civilní ochraně dostatečně informována, nicméně informace o ní by bylo možné šířit lépe. Hasičský záchranný sbor se snaží informovat obyvatelstvo prostřednictvím webových stránek, sociálních sítí, televize, rozhlasu a preventivních akcí. Byly vypracovány informační letáky pro obyvatelstvo a vytvořen vzdělávací program pro školy. V Ostravě se momentálně buduje městečko bezpečí, které se zaměřuje na ochranu obyvatelstva a požární ochranu pro velké spektrum obyvatel. Očekává se, že projekt bude hotov do dvou až tří let. Podle respondenta má výuka na školách velký vliv na informovanost o ochraně obyvatelstva a civilní ochraně. O školení pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva je podstatně nižší zájem, nicméně každoročně jsou prováděny odborné semináře pro zájemce, kteří chtějí do výuky tuto oblast začlenit.

Pro účinnou spolupráci mezi složkami integrovaného záchranného systému a humanitárními organizacemi v Moravskoslezském kraji, byly humanitární organizace s velkým vlivem,

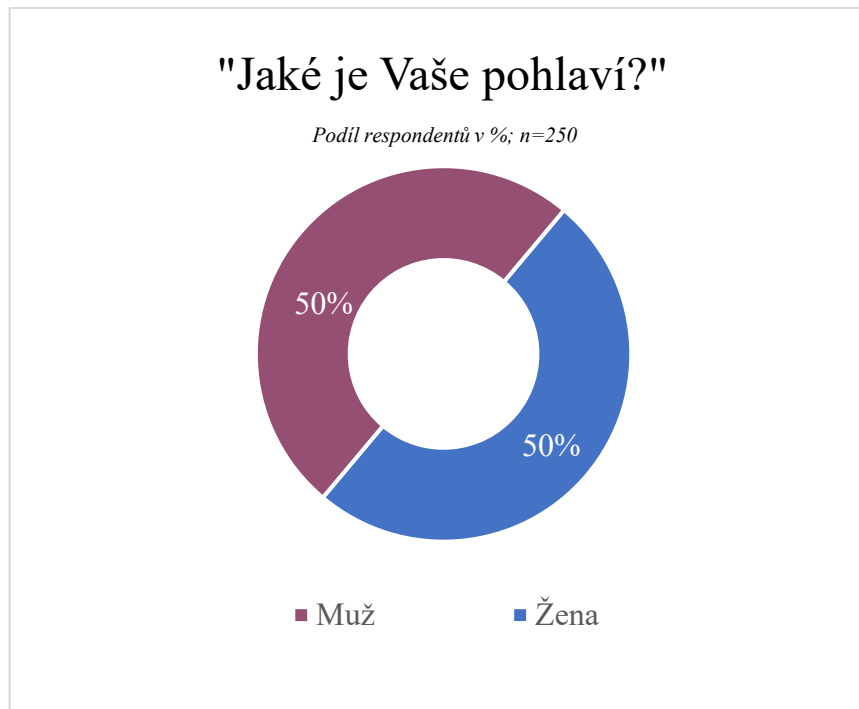
mezi které patří ADRA, Diecézní charita ostravsko-opavská, Diakonie českobratrské církve evangelické, středisko v Ostravě, Armáda spásy, Český červený kříž, zařazeny do stálé pracovní skupiny krizového štábu kraje (skupina týlového zabezpečení a ochrany obyvatelstva). V poslední době se významnou měrou podílely na činnosti v Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině.

Pro kvantitativní výzkum byla zvolena forma dotazníkového šetření. Dotazník byl realizován online formou google doc dotazníku přibližně o délce 8 minut. Většinou se jednalo o uzavřené otázky, ale jedna otázka měla formu otevřené odpovědi. Cílovou skupinou jsou obyvatelé Ostravy a sběr nebyl jinak omezen. Výzkum byl realizován 13.–23.4.2023. Výsledná velikost vzorku byla 325 respondentů, vzorek lze následně rozdělit podle pohlaví, věku a místa bydliště. Vzor dotazníku je uveden v přílohové části práce.

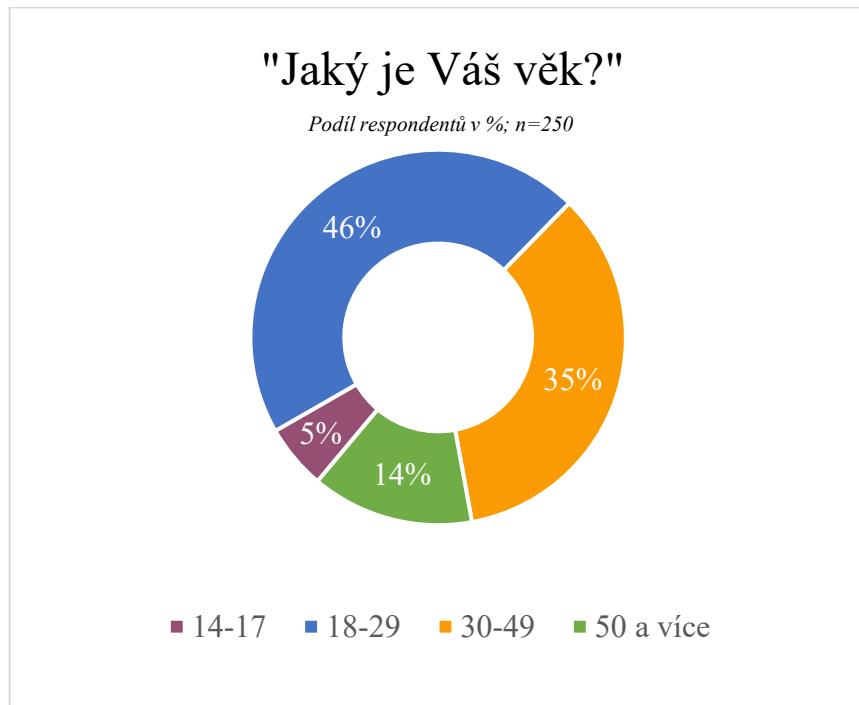
Graf 1– Respondenti podle místa bydliště (Vlastní, 2023)

Celkem bylo osloveno 325 respondentů, ale 75 respondentů bylo ze zpracování vyřazeno, neboť neodpovídali základnímu kritériu (obyvatel města Ostravy). Výsledky získané z daného vzorku lze tak správně interpretovat a shrnout pro celou cílovou skupinu. Pokud by nebyli vyřazeni, dalo by se dojít k nesprávným závěrům a interpretacím výsledků.

Graf 2 – Respondenti podle pohlaví (Vlastní, 2023)

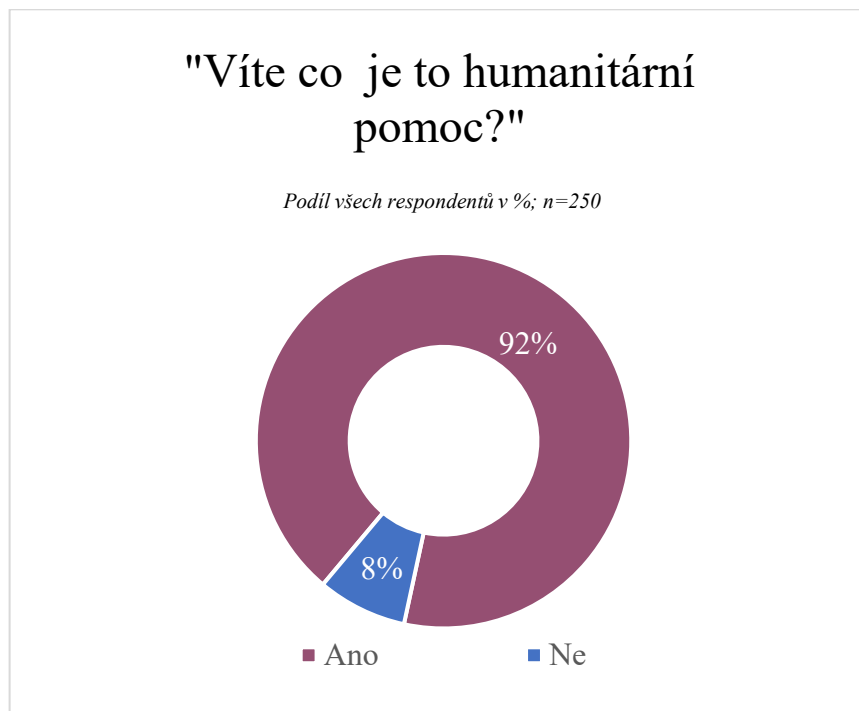
Z výsledného vzorku respondentů 250 respondentů bylo zjištěno, že bylo osloveno 125 žen a 125 mužů.

Graf 3 – Respondenti podle věku (Vlastní, 2023)

Z počtu respondentů n=250 bylo osloveno nejvíce osob v produktivním věku (18-49), kdy dohromady tvoří 81% respondentů (202 osob). Méně pak bylo osloveno dětí (13 osob) a osob starších 50 let (35 osob). Respondenti byli osloveni především skrze sociální sítě

(Facebook a Instagram), streamovací platformy (Twitch.tv) a formou emailu. U některých otázek z dotazníku jsou zohledněny i věkové kategorie.

Graf 4 – Odpovědi respondentů na termín humanitární pomoc (Vlastní, 2023)

Z celku 250 respondentů nevědělo pouze 20 z nich, co humanitární pomoc znamená. Údaj má význam pro posouzení obecných znalostí o problematice humanitární pomoci. Z grafu vyplívá, že většina respondentů ví, co humanitární pomoc znamená.

Tabulka 1 – Detail za věk (Vlastní, 2023)

Věk	n	Ano	Ne
14-17 let	14	79%	21%
18-29 let	114	86%	11%
30-49 let	87	95%	3%
50 let a více	35	100%	0%

Při následném zkoumání odpovědí z hlediska věku lze říct, že čím byla věková skupina respondentů starší, tím méně bylo osob, které nevěděly, co humanitární pomoc je.

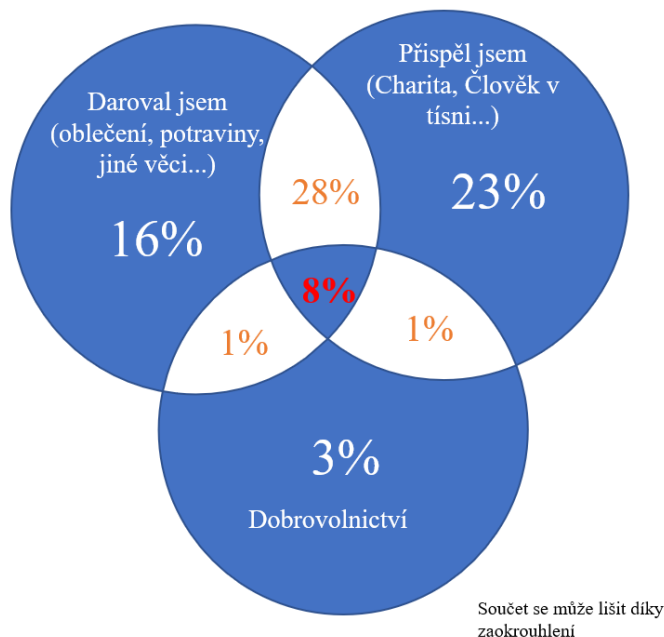

Graf 5 – Zkušenosti s humanitární pomocí (Vlastní, 2023)

Na základě průzkumu provedeného u 250 oslovených respondentů vyplývá, že 86% z oslovených se již někdy setkalo s humanitární pomocí. Nejčastější zvolenou formou setkání s humanitární pomocí byl finanční dar, který označilo 59% respondentů, následovalo dárcovství, na které odpovědělo 53% respondentů. Dobrovolnictví jako způsob setkání s humanitární pomocí označilo 12% respondentů. Příjemcem humanitární pomoci se stalo pouze 1 % respondentů a nikdy se s humanitární pomocí nesetkalo 19% respondentů. Z výsledků je patrné, že finanční a materiální pomoc je nejčastější forma humanitární pomoci, do které se občané Ostravy zapojují, na rozdíl od dobrovolnictví, do kterého se někdy zapojilo pouze 12% respondentů dotazníkového šetření.

Kombinace zkušeností s poskytováním humanitární pomoci

Podíl všech respondentů v %; n=201

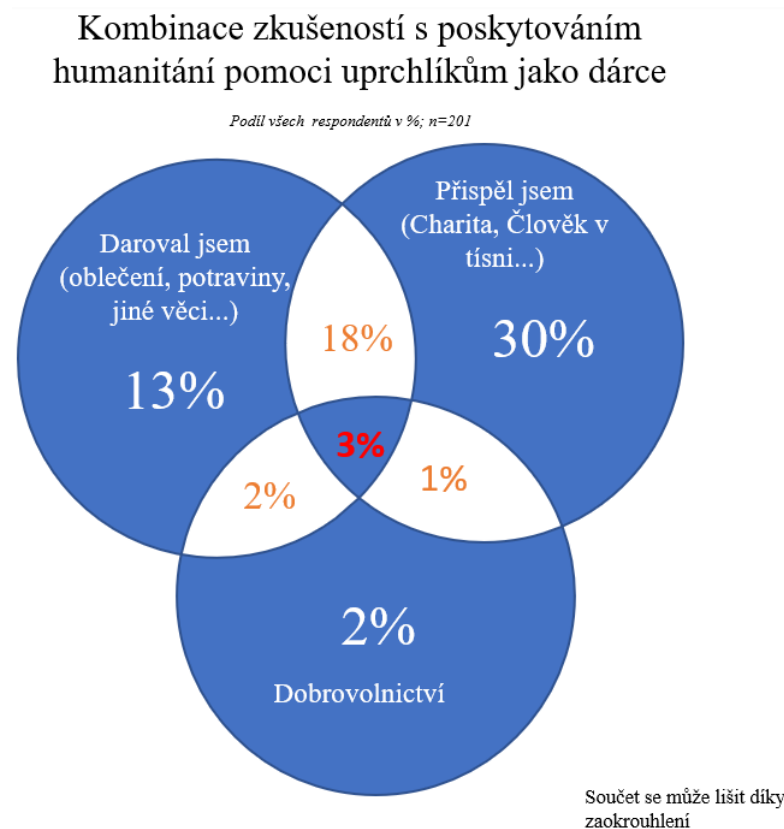

Obrázek 2 – Průnik odpovědí u darování, příspěvní a dobrovolnictví (Vlastní, 2023)
 Při podrobnějším prozkoumání u odpovědí daroval jsem, přispěl jsem a dobrovolnictví, které zvolilo 201 respondentů bylo zjištěno, že obecně lidé nejčastěji pomáhají formou peněžního příspěvku anebo kombinací daru a příspěvku.

Graf 6 – Účasti na humanitární pomoci uprchlíkům (Vlastní, 2023)

Oproti předchozímu grafu lze říct, že lidé jsou výrazně méně ochotni přispět, pokud se jedná o humanitární pomoc, která není určena pro místní obyvatele. Nadále však zůstává nejčastější formou humanitární pomoci peněžní příspěvek nebo materiální dar.

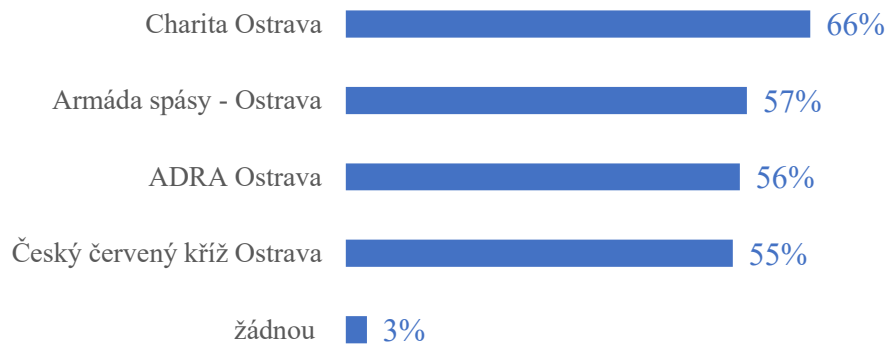

Obrázek 3 – Průnik odpovědí u druhů pomoci poskytnuté uprchlíkům (Vlastní, 2023)

Obecně lze říct, že lidé nejvíce pomáhají formou peněžního příspěvku anebo peněžního příspěvku a darem věcí. U uprchlíků jde spíše častěji jenom o finanční pomoc. V případě obecné humanitární pomoci obyvatelům Ostravy lze tvrdit, že je kombinace finančního příspěvku a daru věcí je častější z důvodu průběžné kontinuální pomoci skrze potravinové sbírky, sbírky oblečení, sbírky peněz a další formy pomoci. Ty jdou na pomoc sociálně slabším rodinám, bezdomovcům, do azylových domovů a dalším. U humanitární pomoci uprchlíkům lidé více pomáhají peněžní formou, jelikož nelze předvídat jakou konkrétní formu pomoci budou uprchlíci více potřebovat.

"Jakou organizaci, která poskytuje humanitární pomoc v Ostravě, znáte? (více možností)"

Podíl všech respondentů v %; n=250

Graf 7 – Povědomost respondentů o humanitárních organizacích v Ostravě (Vlastní, 2023)
Většina uvedených humanitárních organizací byla pro respondenty známa, nicméně Charita Ostrava byla uvedena nejčastěji. Slezská diakonie nebyla ve výběru uvedena, avšak 4% respondentů ji volilo jako doplňující odpověď.

Tabulka 2 – Volba organizací podle věku respondentů (Vlastní, 2023)

	14-17 let	18-29 let	30-49 let	50 let a více
n	14	114	87	35
Charita Ostrava	71%	61%	74%	63%
Armáda spásy - Ostrava	86%	44%	74%	46%
ADRA Ostrava	7%	54%	61%	68%
Český červený kříž Ostrava	14%	54%	61%	60%
Slezská diakonie	0%	0%	3%	17%
žádnou	0%	4%	5%	0%

Při podrobnějším zkoumání odpovědí podle věku bylo zjištěno, že u nejmladší věkové skupiny je nejznámější Armáda spásy, nicméně tato věková skupina měla nejméně respondentů. Narozdíl do věkové skupiny 18-49, u které byla Armáda spásy nejméně známou organizací.

Graf 8 – Priority v oblasti humanitární pomoci v Ostravě (Vlastní, 2023)

Z grafu odpovědí je zřejmé, že pro naprostou většinu respondentů (71%) je hlavní zajistit základní potřeby, mezi které lze zařadit potraviny, ubytování a další nezbytnosti. Na druhém místě (14%) se nejčastěji vyskytovala odpověď zajištění zdravotní péči a lékařské pomoci. Mnohem méně byla volena psychologická podpora postiženým (8%) a poskytnutí finanční asistence (7%), to může naznačovat nižší důraz kladený právě na tuto formu humanitární pomoci.

Graf 9 – Role města při poskytování humanitární pomoci (Vlastní, 2023)

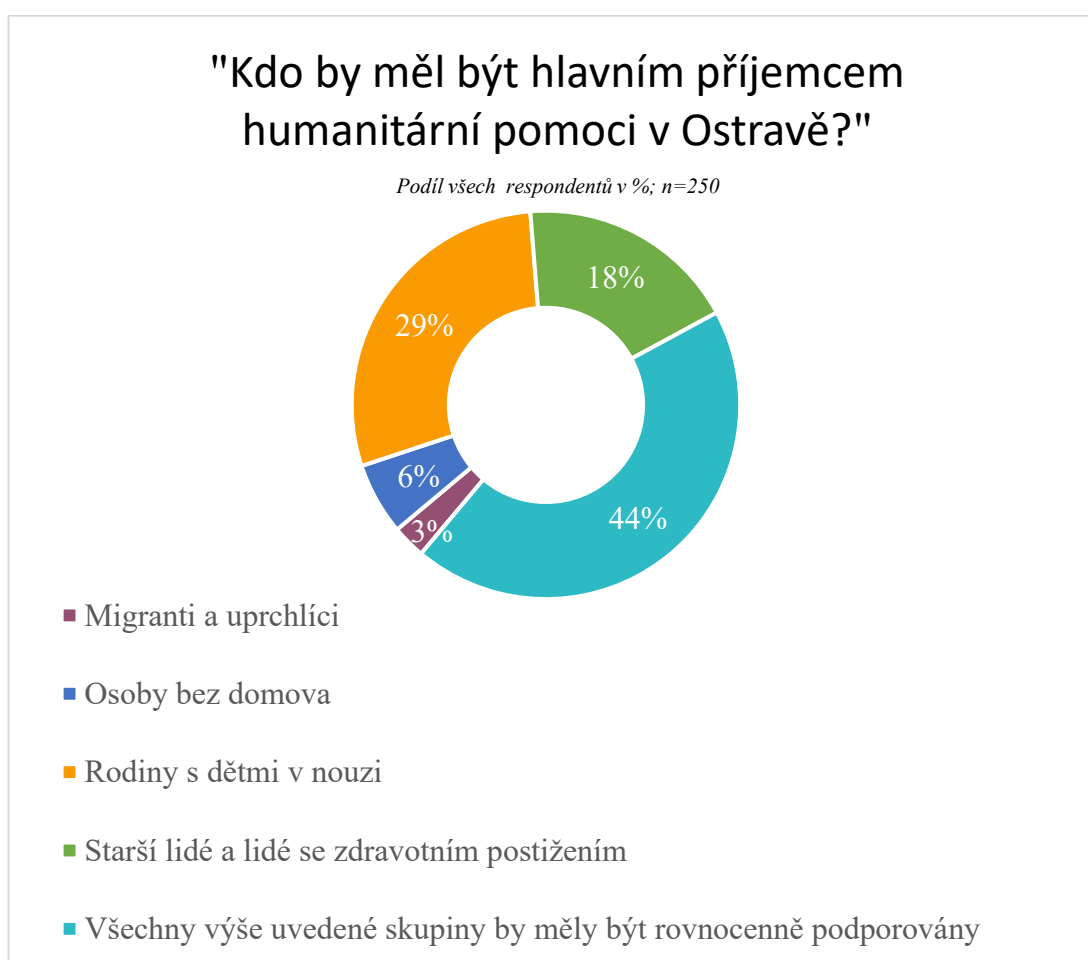
Ze získaných dat je zřejmé, že si většina oslovených (68%) představuje, že by město mělo plnit funkci prostředníka mezi organizacemi a dobrovolníky. To může znamenat, že z pohledu dotázaných by město mělo být subjektem, který zajistí spolupráci a koordinaci mezi různými organizacemi zajišťujícími humanitární činnost v Ostravě. Naopak 24% oslovených se domnívá, že hlavním poskytovatelem humanitární pomoci v rámci Ostravy by mělo být město. Jen pouhých 8% je přesvědčeno, že při poskytování humanitární pomoci by nemělo město hrát žádnou roli.

Tabulka 3 – Role Ostravy podle věku respondentů (Vlastní, 2023)

	14-17 let	18-29 let	30-49 let	50 let a více
n	14	114	87	35
Hlavní poskytovatel	36%	27%	10%	43%
Koordinátor mezi organizacemi a dobrovolníky	64%	67%	77%	54%

	14-17 let	18-29 let	30-49 let	50 let a více
Nemělo by mít žádnou roli	0%	6%	13%	3%

Z tabulky je patrné, že největší rozdíl v názorech je u respondentů ve věku 30-49 let, kde si respondenti výrazně méně myslí, že by město mělo hrát roli hlavního poskytovatele humanitární pomoci. Naopak lidé ve věku 50 let a starší zastávají názor, že město, by mělo být hlavním poskytovatelem humanitární pomoci.

Graf 10 – Příjemce humanitární pomoci v Ostravě (Vlastní, 2023)

Z uvedeného grafu je zřejmé, že největším procentem odpovědí (44%) je názor, že by všechny uvedené skupiny měly být rovnocenně podpořeny. Z tohoto výsledku lze vyvodit, že je z pohledu respondentů nutné podpořit více těchto skupin najednou a neupřednostnit pouze jednu na úkor ostatních. Zbylé odpovědi jsou rozloženy mezi rodiny

s dětmi v nouzi (29%), starší osoby a osoby se zdravotním postižením (18%), osoby bez domova (6%) a migranty a uprchlíky (3%).

Tabulka 4 – Příjemce humanitární pomoci podle věku (Vlastní, 2023)

	14-17 let	18-29 let	30-49 let	50 let a více
n	14	114	87	35
Migranti a uprchlíci	0%	4%	3%	0%
Osoby bez domova	7%	6%	6%	6%
Rodiny s dětmi v nouzi	86%	38%	14%	14%
Starší lidé a lidé se zdravotním postižením	0%	9%	26%	37%
Všechny výše uvedené skupiny by měly být rovnocenně podporovány	7%	44%	51%	43%

Při podrobnějším zkoumání z hlediska věku je patrné, že největší výkyv z průměru jsou u respondentů ze skupiny 14-17 let, kde by hlavní prioritou měly být rodiny s dětmi v nouzi. Oproti tomu si respondenti z kategorie 50 let a více uvědomují, že by právě oni měli být jednou z hlavních skupin, která by měla přijímat humanitární pomoc. Důvod těchto odpovědí může být ten, že jakožto senioři si více uvědomují, jak důležitá je pomoc lékařská nebo pomoc pečovatelských služeb.

Graf 11 – Financování humanitární pomoci (Vlastní, 2023)

Z uvedeného grafu lze vyčíst, že převážná většina respondentů (72%) se přiklání k názoru, že by humanitární pomoc v Ostravě měla být financována kombinací všech zmíněných zdrojů (z rozpočtu města, z příspěvků a darů soukromých osob a firem a z finančních prostředků Evropské unie a jiných mezinárodních a nadnárodních organizací). Menšina respondentů (14%) je toho názoru, že by humanitární pomoc měla být financována výhradně z rozpočtu města, kdežto 7% respondentů upřednostňuje financování formou příspěvků a darů soukromých osob a firem. Dalších 7% se domnívá, že by humanitární pomoc měla být financována zejména z fondů mezinárodních a nadnárodních organizací. Celkově lze tedy tvrdit, že si většina uvědomuje, že humanitární pomoc není financována pouze z jednoho zdroje.

Tabulka 5 – Zdroj financování humanitární pomoci podle věku (Vlastní, 2023)

	14-17 let	18-29 let	30-49 let	50 let a více
n	14	114	87	35
Kombinací ze všech uvedených zdrojů financování	29%	69%	82%	74%

	14-17 let	18-29 let	30-49 let	50 let a více
Z fondů Evropské unie a jiných mezinárodních a nadnárodních organizací	7%	9%	7%	3%
Z příspěvků a darů soukromých osob a firem	0%	9%	8%	0%
Z rozpočtu města Ostravy	64%	13%	3%	23%

Z následné analýzy odpovědí z hlediska věku bylo zjištěno, že od průměru se nejvíce liší skupina respondentů ve věku 14-17 let, která je přesvědčena, že humanitární pomoc by měla být financována zejména z rozpočtu města.

Graf 12 – Graf odpovědí na otevřenou otázku (Vlastní, 2023)

Odpovědi respondentů na otevřenou otázku byly rozděleny do kategorií: pozitivní, negativní a neutrální. Převážná většina respondentů, kteří odpověděli na tuto otázku, si uvědomovala,

jak potřebnou činnost humanitární organizace působící v Ostravě provádějí a vyjadřovali jim podporu. Ze získaných poznatků o civilní ochraně a humanitární pomoci z dotazníkového šetření a strukturovaného rozhovoru lze vyvodit klíčové faktory pro sestavení SWOT analýzy civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě.

Tabulka 6 – SWOT civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě (Vlastní, 2023)

Silné stránky	Slabé stránky
Kvalifikovaní pracovníci civilní ochrany a humanitární pomoci	Nízké povědomí občanů o ochraně obyvatelstva
Dobrá spolupráce mezi složkami IZS a humanitárními organizacemi	Nízká motivace obyvatelstva k dobrovolnické činnosti
Kvalitní preventivní dokumentace	Omezený rozpočet na preventivně výchovnou činnost
Příznivé geografické podmínky	Nedostatečné vzdělání dětí v oblasti civilní ochrany
Moderní technologie a vybavení IZS	Nedostatek finančních prostředků na humanitární pomoc
Příležitosti	Hrozby
Větší začlenění ochrany obyvatelstva do výuky	Možnost vzniku přírodních katastrof
Motivace k dobrovolnické činnosti	Vysoký počet zdrojů pro vznik průmyslových havárií
Rozvoj technologií	Klimatické změny
Aktivnější činnost ve veřejných médiích	Migrační vlna velkého rozsahu
Podpora dobrovolnických organizací	Nedostatek pracovníků v oblasti ochrany obyvatelstva

5.1 Hodnocení faktorů SWOT analýzy

K vyhodnocení klíčových faktorů civilní ochrany a humanitární pomoci dochází na základě posouzení jejich váhy a významnosti. Hodnocení faktorů se provádí na stupnici od 1 do 5, váha faktorů je rovněž vyjádřena číselnou hodnotou. Čím vyšší číslo, tím je faktor významnější.

Tabulka 7 – Hodnocení silných stránek (Vlastní, 2023)

Silné stránky	Váha	Významnost	
Kvalifikovaní pracovníci civilní ochrany a humanitární pomoci	0,25	5	1,25
Dobrá spolupráce mezi složkami IZS a humanitárními organizacemi	0,15	4	0,6
Kvalitní preventivní dokumentace	0,35	5	1,75
Příznivé geografické podmínky	0,1	3	0,3
Moderní technologie a vybavení IZS	0,15	3	0,45
Součet	1		Σ 4,35

Největší silnou stránkou civilní ochrany a humanitární pomoci je kvalitně zpracovaná preventivní dokumentace (havarijní plán kraje či krizový plán ORP). Plány jsou zásadní pro rychlou a koordinovanou odezvu v případě mimořádných událostí a obsahují cenné informace a instrukce. Při absenci nebo nedostatečném rozsahu těchto plánů může být odezva na mimořádnou událost opožděná nebo neúčinná, a může mít fatální následky pro obyvatele a jejich majetek.

Tabulka 8 – Hodnocení slabých stránek (Vlastní, 2023)

Slabé stránky	Váha	Významnost	
Nízké povědomí občanů o ochraně obyvatelstva	0,35	-5	-1,75
Nízká motivace obyvatelstva k dobrovolnické činnosti	0,1	-4	-0,4
Omezený rozpočet na preventivně výchovnou činnost	0,15	-3	-0,45
Nedostatečné vzdělání dětí v oblasti civilní ochrany	0,3	-3	-0,9
Nedostatek finančních prostředků na humanitární pomoc	0,1	-2	-0,2
Součet	1		Σ -3,7

Nejvíce slabou stránkou civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě se jeví nízké povědomí občanů o ochraně obyvatelstva. Informovanost je zásadní pro zvyšování míry připravenosti na nebezpečné události a snižování míry rizika vzniku úrazů či ztrát na životech.

Tabulka 9 – Hodnocení příležitostí (Vlastní, 2023)

Příležitosti	Váha	Významnost	
Větší začlenění ochrany obyvatelstva do výuky	0,2	5	1
Motivace k dobrovolnické činnosti	0,15	4	0,6
Rozvoj technologií	0,4	5	2
Aktivnější činnost ve veřejných médiích	0,15	3	0,45

Příležitosti	Váha	Významnost	
Podpora dobrovolnických organizací	0,1	3	0,3
Součet	1		Σ 4,35

Po vyhodnocení jednotlivých příležitostí v oblasti civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě je zřejmé, že největší příležitostí je rozvoj technologií. V oblasti informování a komunikace s veřejností je možné využít mobilní aplikace, internetové stránky a sociální sítě, které umožňují rychlou a účinnou formu šíření informací v případě mimořádných událostí.

Tabulka 10 – Hodnocení hrozeb (Vlastní, 2023)

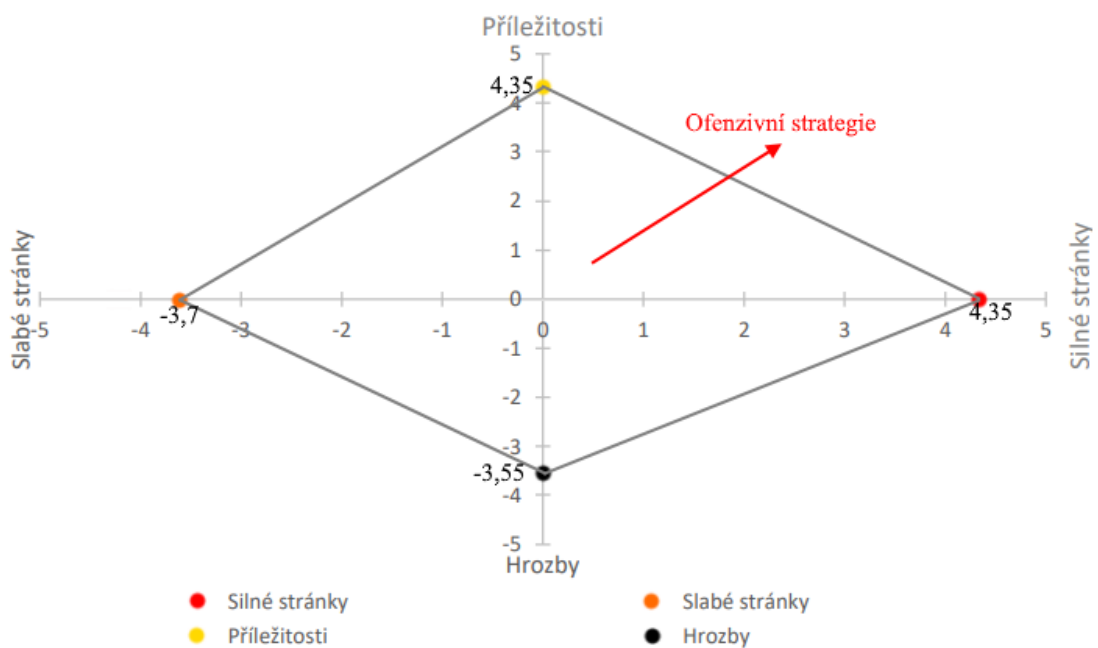
Hrozby	Váha	Významnost	
Možnost vzniku přírodních katastrof.	0,15	-2	-0,3
Vysoký počet zdrojů pro vznik průmyslových havárií.	0,35	-5	-1,75
Klimatické změny.	0,1	-1	-0,1
Migrační vlna velkého rozsahu.	0,2	-4	-0,8
Nedostatek pracovníků v oblasti ochrany obyvatelstva	0,2	-3	-0,6
Součet	1		Σ -3,55

Největší hrozbou v oblasti civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě je vysoký počet zdrojů pro vznik průmyslových havárií. Důvodem tohoto ohrožení je především rozsáhlá průmyslová zóna v Ostravě a vysoká koncentrace průmyslových podniků.

Tabulka 11 – Výsledná tabulka SWOT (Vlastní, 2023)

Interní	$\Sigma 0,65$
Externí	$\Sigma 0,8$

Součet slabých a silných stránek udává celkový index interní části SWOT analýzy o hodnotě 0,65 a součet příležitostí a hrozeb udává celkový index externí části, která má hodnotu 0,8.

Obrázek 4 – Obrázek grafu vyhodnocení SWOT analýzy (Vlastní, 2023)

Po zhodnocení analýzy je patrné, že silné stránky a příležitosti převažují nad slabými stránkami a hrozbami. Autor navrhuje využít ofenzivní strategii, která je zaměřena na využití svých silných stránek v civilní ochraně a humanitární pomoci k využití příležitostí.

6 NÁVRH ZMĚN V CIVILNÍ OCHRANĚ A HUMANITÁRNÍ POMOCI V OSTRAVĚ

Ze SWOT analýzy je zřejmé, že subjekty, které mají na starost civilní ochranu a humanitární pomoc v Ostravě, by se měly zaměřit na využití svých silných stránek a příležitostí. Jedná se o ofenzivní strategii a oblast civilní ochrany a humanitární pomoci se tak může dále rozvíjet. Pro objektivní návrh změn je třeba brát v potaz i slabé stránky a hrozby.

Největší slabou stránkou je podle SWOT analýzy nízké povědomí občanů o ochraně obyvatelstva. Ke zvýšení povědomí veřejnosti o civilní ochraně a humanitární pomoci v Ostravě je zapotřebí zvýšit rozpočet, který je určen k realizaci preventivně výchovné činnosti. Finanční prostředky lze pak využít k propagačním účelům v médiích na zajištění reklamního spotu v hlavním vysílacím čase. Další oblastí, kde by měly být využity finanční prostředky, jsou sociální sítě, které Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje provozuje. Aktuální počet sledujících a odběratelů v porovnání s celkovým počtem obyvatelstva v Ostravě není dostačující. Pro zvýšení zájmu mladší generace by mohla pomoci spolupráce s influencery a tvůrci obsahu, kteří mají velký vliv na své sledující. Influenceri běžně využívají svůj vliv k propagaci výrobků či služeb, zatímco tvůrci obsahu tvoří pro diváky zajímavý a přínosný obsah. V rámci civilní ochrany by tak mohla vzniknout série videí, které divákům atraktivně přiblíží oblast ochrany obyvatelstva. U střední a starší generace by se informovanost mohla zlepšit využitím tradičních médií, jako regionální televizní stanice, rozhlas a tisk, ve kterých by se pravidelně vysílaly informační spoty a pořady o civilní ochraně a humanitární pomoci. Bylo by potřeba se zaměřit na větší propagaci dobrovolnictví, jelikož podle výsledku dotazníkového šetření se lidé zapojují nejvíce do humanitární pomoci formou finančních a materiálních darů. Ke zlepšení povědomí občanů o civilní ochraně a humanitární pomoci by také mohly sloužit i informační letáky, které by poskytly důležité informace tom, co je to civilní ochrana a humanitární pomoc, které humanitární organizace působí v Ostravě, a rady, jak se připravit na možnou krizovou situaci. Letáky by měly kromě doručení poštou být k dispozici na veřejných místech, jako jsou například obecní úřady, školy, nemocnice, sportovní centra či církevní budovy. Návrh letáku je uveden v přílohové části.

Další oblastí, na kterou je potřeba se zaměřit, je oblast školství. Ta je zmíněna v Koncepti ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, kde ve druhém strategickém cíli je právě vzdělávání a příprava žáků a studentů. V Moravskoslezském kraji k výuce

o požární ochraně a první pomoci dětí slouží program Hasík CZ, nicméně se jedná pouze o výuku na základních školách. V Ostravě je celkem 49 středních škol a z toho se 21 z nich nachází v zóně ohrožení. Ke zlepšení vzdělání v oblasti civilní ochrany a humanitární pomoci by mohl být vytvořen podobný program jako je Hasík CZ, který by se zaměřoval na žáky středních škol. V rámci programu by spolupracovaly složky IZS a humanitární organizace. Takový vzdělávací program by měl zahrnovat výuku formou interaktivních materiálů, seminářů a praktických cvičení, které by žákům poskytly nezbytné znalosti a dovednosti pro zvládnutí krizových situací. Někteří žáci by tak mohli v integrovaném záchranném systému nebo humanitárních organizacích vidět své budoucí povolání.

Cílem těchto návrhů je zlepšit celkovou informovanost a vzdělanost obyvatelstva o oblasti ochrany obyvatelstva a humanitární pomoci, která by měla za cíl minimalizovat škody na lidských životech, majetku a infrastruktuře v případě mimořádné události.

ZÁVĚR

Tato práce byla zaměřena na civilní ochranu a humanitární pomoc v Ostravě. Hlavním cílem této práce je provést analýzu civilní ochrany a humanitární pomoci v tomto městě. Na základě analýzy budou v této práci navrženy případné změny a opatření ke zlepšení stavu civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě.

Nejprve byla představena obecná problematika civilní ochrany a humanitární pomoci. Tato část se věnovala jednotlivým úkolům civilní ochrany a souvisejícím právním předpisům. Následně byly prezentovány formy humanitární pomoci a úloha Červeného kříže, se kterým souvisí mezinárodní humanitární právo. Tyto znalosti byly využity při zpracovávání praktické části, jejíž hlavním cílem bylo provést analýzu civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě, ze které byly formou dedukce vytvořeny návrhy změn a opatření na zlepšení stavu civilní ochrany a humanitární pomoci. Pro získání potřebných informací pro analýzu SWOT byly provedeny výzkumné metody dotazníkového šetření a strukturovaného rozhovoru.

Z rozhovoru s odborníkem na ochranu obyvatelstva z Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje bylo zjištěno, že obyvatelé Ostravy by potřebovali být více informováni o fungování a zásadách civilní ochrany, což by zabránilo zbytečným materiálním ztrátám a ztrátám na životech. Z dotazníkového šetření plyne, že lidé vědí, co humanitární pomoc je, ale bylo by potřeba informovanost občanů zvýšit a zaměřit se na konkrétní věkové skupiny obyvatel. Lidé se do humanitární pomoci zapojují především finančně a materiálně, avšak právě dobrovolnictví, které by tyto organizace nejvíce potřebovaly, není až tak populární. Společnost vnímá existenci humanitárních organizací a jejich působení v drtivé většině velmi pozitivně. Z dotazníkového šetření bylo také zjištěno, že čím starší byla věková skupina respondentů, tím byli lépe informováni o humanitární pomoci. Bylo by tedy dobré se zaměřit na mladší věkové kategorie.

Cílem práce bylo navrhnout případné změny a opatření v oblasti civilní ochrany a humanitární pomoci. Subjekty, které mají na starost civilní ochranu a humanitární pomoc v Ostravě, by měly využít svých silných stránek ke zlepšení aktuálního stavu vytvořením marketingové strategie zaměřené na informovanost občanů. Strategie by měla zahrnovat tvorbu propagačních materiálů, mezi které lze řadit pořady, spoty, letáky a spolupráci s tvůrci kreativního obsahu na sociálních sítích. Dalším návrhem bylo vytvoření edukačního programu zaměřeného zejména na žáky středních škol.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARUMAN, Rony. War and humanitarian aid. *Centre de Réflexion sur l'Action et les Savoirs Humanitaires* [online]. © 2016 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://msf-crash.org/en/publications/war-and-humanitarianism/war-and-humanitarian-aid>

BEZPEČNOSTNÍ RADA OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ OSTRAVA (8 ČLENŮ) [online]. © 2022 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/urad/mesto-a-jeho-organy/primator/bezpecnostni-rada-obce-s-rozsirenou-pusobnosti-ostlava>

BLAŽEK, Jiří. Historie a současnost civilní obrany, civilní ochrany a ochrany obyvatelstva. *Vzdělávání členů SH ČMS* [online]. 2014 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=61&head=132&subhead=340>

ČESKO: Nařízení vlády č. 463/2000 Sb. Nařízení vlády o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-463>

ČESKO: Nařízení vlády č. 463/2000 Sb. Nařízení vlády o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-463>

ČESKO: Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

ČESKO: Vyhláška č. 380/2002 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>

ČESKO: Zákon č. 151/2010 Sb. Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů [online]. © 2023 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-151>

ČESKO: Zákon č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

Český červený kříž: Kdo jsme? [online]. © 2021 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.cervenýkriz.eu/kdo-jsme>

ČSN 73 9010 Navrhování a výstavba staveb civilní ochrany. *Technické normy ČSN* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.technicke-normy-csn.cz/csn-73-9010-739010-225030.html#>

ČSN 73 9050 Údržba stálých úkrytů civilní ochrany. *Technické normy ČSN* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.technicke-normy-csn.cz/csn-73-9050-739050-225032.html#>

DITRICHOVÁ, Petra a Marek JUKL. *Základní prameny mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ, 2017. ISBN 978-80-7278-698-5.

DOBROVOLNICKÉ CENTRUM ADRA OSTRAVA [online]. © 2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://adra.cz/jak-pomahame/dobrovolnictvi/ostrava/>

DOLEŽEL, Martin, Jan KYSELÁK, Otakar J. MIKA a Jaromír NOVÁK. *Základy ochrany obyvatelstva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4268-6.

HASÍK: *O programu* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/o-projektu.aspx>

Havarijní plán Moravskoslezského kraje - informační leták. Ostrava: Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje, 2016. Dostupné také z: <https://www.hzscr.cz/soubor/hpil-pdf.aspx>

History of the ICRC. *International Comitee of the Red Cross* [online]. © 2016 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/document/history-icrc>

HOLEC, Tomáš. *Ochrana obyvatel a krizové řízení : praktický průvodce a rádce úředníka*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. ISBN 978-80-7616-100-9.

HORÁK, Rudolf, Lenka DANIELOVÁ, Ludvík Juříček JURÍČEK a Ladislav ŠIMÁK. *Zásady ochrany společnosti*. Ostrava: KEY Publishing, 2015. ISBN 978-80-7418-236-5.

HUMANITÁRNÍ ORGANIZACE ADRA [online]. © 2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://adra.cz/o-nas/>

Humanitární pomoc [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/hledani?text=humanit%C3%A1rn%C3%AD%20pomoc>

Humanitární pomoc. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/

Humanitární pomoc. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/humanitarni_pomoc_v_prubehu_roku_2023.html

Informace pro obyvatelstvo v zónách havarijního plánování [online]. © 2023 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/informacni-brozury.aspx>

JUKL, Marek a Jana MAJRICOVÁ. *Století s Červeným křížem: 100 let Československého a Českého červeného kříže*. Praha: Český červený kříž, 2019. ISBN 978-80-87729-28-1.

Dostupné také z: https://www.cervenykriz.eu/files/files/cz/edicehnuti/100_let_CSCK.pdf

JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy, obyčeje a zásady humanitárního práva*. Praha: Český červený kříž, 2020. ISBN 978-80-87729-31-1. Dostupné také z:

<https://www.cervenykriz.eu/files/files/cz/edicehnuti/Konvence20.pdf>

Kdo jsme [online]. © 2016 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://armadaspasy.cz/o-nas/kdo-jme/>

KDO JSME [online]. © 2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://ostrava.charita.cz/kdo-jme/>

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2020. [cit. 2023-03-29]. Dostupné také z: <https://www.hzscr.cz/soubor/koncepce-oob-2025-2030-pdf.aspx>

Kriminalita v Moravskoslezském kraji v roce 2022 [online]. 2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/kriminalita-v-moravskoslezskem-kraji-v-roce-2022>

KRIZOVÉ A HAVARIJNÍ PLÁNOVÁNÍ: Havarijní plán kraje [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/havarijni-plan-kraje.aspx>

KRIZOVÉ A HAVARIJNÍ PLÁNOVÁNÍ: Krizový plán kraje [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/krizovy-plan-kraje.aspx>

KRIZOVÉ A HAVARIJNÍ PLÁNOVÁNÍ: Krizový plán obce s rozšířenou působností [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/krizovy-plan-obce-s-rozsirenou-pusobnosti.aspx>

KRIZOVÉ A HAVARIJNÍ PLÁNOVÁNÍ: Vnější havarijní plány [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/vnejsi-havarijni-plany.aspx>

Krizový plán Moravskoslezského kraje - informační leták. Ostrava: Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje, 2015. Dostupné také z: <https://www.hzscr.cz/soubor/krizove-řízení-a-cnp-krizove-a-havarijni-planovani-kpil-pdf.aspx>

MAREŠ, Miroslav a Daniel NOVÁK. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky (110/1998 Sb.). Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-202-5.

MĚSTO A JEHO ORGÁNY: PRIMÁTOR [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/urad/mesto-a-jeho-organy/primator>

MG Odra Gas, spol. s.r.o. [online]. © 2022 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.mgog.cz/>

MONICO, Carmen a Karen SMITH ROTABI. *International Aid, Relief, and Humanitarian Assistance* [online]. National Association of Social Workers and Oxford University Press USA, 2014 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: https://www.academia.edu/30672846/International_Aid_Relief_and_Humanitarian_Assistance

Nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji k 31. 12. 2022 [online]. 2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/nezamestnanost-v-moravskoslezskem-kraji-k-31-12-2022>

O nás [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://borsodchem.cz/o-nas>

O nás: O Slezské diakonii [online]. © 2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.slezskadiakonie.cz/o-nas/>

O společnosti LIBERTY Ostrava [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://libertysteelgroup.com/cz/>

Oblastní spolek českého červeného kříže Ostrava [online]. 2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://cckova.cz/>

Obyvatelstvo v Moravskoslezském kraji v 1. pololetí 2022 [online]. [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/obyvatelstvo-v-moravskoslezskem-kraji-v-1-pololetí-2022>

ODDĚLENÍ KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ [online]. © 2020 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odbory-magistratu/kancelar-primatora/oddeleni-krizoveho-rizeni>

Ochrana obyvatelstva: Naše činnost [online]. ©2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-nase-cinnost-nase-cinnost.aspx>

Ochrana obyvatelstva: Úvodní stránka. *Www.hzscr.cz* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2023 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-uvodem.aspx>

Povodňový plán ORP: *Charakteristika zájmového území* [online]. 2022 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: http://dpporp.hzsmsk.cz/orpost_charakteristika-zajmoveho-uzemi/

Povodňový plán SO ORP Ostrava: Úvod [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: http://dpporp.hzsmsk.cz/orpost_uvod/

Právní předpisy v oblasti ochrany obyvatelstva. *Www.hzscr.cz* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2023 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/pravni-predpisy-v-oblasti-ochrany-obyvatelstva.aspx>

Právní předpisy v oblasti ochrany obyvatelstva. *Www.hzscr.cz* [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2023 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-pravni-predpisy-a-koncepcni-materialy-pravni-predpisy-a-koncepcni-materialy.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST: Obecně [online]. © 2023 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/organizacni-slozky-hzs-moravskoslezskeho-kraje-menu-ochrana-obyvatelstva-preventivne-vychovna-cinnost-obecne.aspx>

Profil společnosti: Předmět činnosti [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.koksovny.cz/cz/profil-spolecnosti>

Působení společnosti Linde v České republice [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.linde-gas.cz/cs/company/o-nas.html>

Sčítání 2021: Vzdělání [online]. 2023 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/vzdelani>

Shrnutí právních předpisů EU: *Humanitární pomoc a civilní ochrana* [online]. © 2021 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/humanitarian_aid.html?root_default=SUM_1_CODED%3D04&locale=cs

Sociální služby – Ostrava [online]. © 2016 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://armadaspasy.cz/pobocky/ostava/socialni-sluzby-ostava/>

Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2016 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/terminologicky-slovník-mv-verze-ke-stazeni.aspx>

TOMEK, Miroslav, Jan STROHMANDL a Júlia MIHOKOVÁ JAKUBČEKOVÁ. *OCHRANA OBYVATELSTVA – PLÁNOVANIE A ZABEZPEČOVANIE EVAKUÁCIE* [online]. Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč: The Science for Population Protection, 2017 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/33/280.pdf>

ÚKOLY A PŮSOBNOST: Naše činnost [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/nase-cinnost.aspx>

VANÍČEK, Jiří a Ondřej VODEHNAL. *Krizový zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-787-5.

VŠE O OSN: HISTORIE, STRUKTURA, FINANCOVÁNÍ. Praha: Informační centrum OSN, 2014. ISBN 978-80-86348-18-6. Dostupné také z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/05/vse-o-osn-historie.pdf>

Vyhodnocení plánu Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje k realizaci preventivně výchovné činnosti za rok 2022. Ostrava: Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje, 2023. PID: HZSTX00ENXUI. Dostupné také z: <https://www.hzscr.cz/soubor/2023-01-13-vyhodnoceni-planu-pvc-hzs-msk-2022-final-pdf.aspx>

Zóny havarijního plánování [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z:
<https://www.hzscr.cz/clanek/zony-havarijniho-planovani.aspx>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADRA	Adventistická agentura pro rozvoj a pomoc
ČČK	Český červený kříž
ČEPS	Česká elektroenergetická přenosová soustava
ČSN	Československá státní norma
EU	Evropská unie
HZS MSK	Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
MHP	Mezinárodní humanitární právo
MVČK	Mezinárodní výbor Červeného kříže
OCHA	Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí
ORP	Obce s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNIC	Informační centrum Organizace spojených národů
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů
WFP	Světový potravinový program
WHO	Světová zdravotnická organizace

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Mapa SO ORP Ostrava (DPP, 2023)	31
Obrázek 2 – Průnik odpovědí u darování, příspěví a dobrovolnictví (Vlastní, 2023)	47
Obrázek 3 – Průnik odpovědí u druhů pomoci poskytnuté uprchlíkům (Vlastní, 2023)	48
Obrázek 4 – Obrázek grafu vyhodnocení SWOT analýzy (Vlastní, 2023)	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Detail za věk (Vlastní, 2023)	45
Tabulka 2 – Volba organizací podle věku respondentů (Vlastní, 2023)	49
Tabulka 3 – Role Ostravy podle věku respondentů (Vlastní, 2023).....	51
Tabulka 4 – Příjemce humanitární pomoci podle věku (Vlastní, 2023).....	53
Tabulka 5 – Zdroj financování humanitární pomoci podle věku (Vlastní, 2023)	54
Tabulka 6 – SWOT civilní ochrany a humanitární pomoci v Ostravě (Vlastní, 2023)	56
Tabulka 7 – Hodnocení silných stránek (Vlastní, 2023)	57
Tabulka 8 – Hodnocení slabých stránek (Vlastní, 2023).....	58
Tabulka 9 – Hodnocení příležitostí (Vlastní, 2023)	58
Tabulka 10 – Hodnocení hrozeb (Vlastní, 2023).....	59
Tabulka 11 – Výsledná tabulka SWOT (Vlastní, 2023).....	60

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Respondenti podle místa bydliště (Vlastní, 2023).....	43
Graf 2 – Respondenti podle pohlaví (Vlastní, 2023)	44
Graf 3 – Respondenti podle věku (Vlastní, 2023)	44
Graf 4 – Odpovědi respondentů na termín humanitární pomoc (Vlastní, 2023)	45
Graf 5 – Zkušenosti s humanitární pomocí (Vlastní, 2023)	46
Graf 6 – Účasti na humanitární pomoci uprchlíkům (Vlastní, 2023)	47
Graf 7 – Povědomost respondentů o humanitárních organizací v Ostravě (Vlastní, 2023)	49
Graf 8 – Priority v oblasti humanitární pomoci v Ostravě (Vlastní, 2023)	50
Graf 9 – Role města při poskytování humanitární pomoci (Vlastní, 2023).....	51
Graf 10 – Příjemce humanitární pomoci v Ostravě (Vlastní, 2023).....	52
Graf 11 – Financování humanitární pomoci (Vlastní, 2023).....	54
Graf 12 – Graf odpovědí na otevřenou otázku (Vlastní, 2023)	55

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vzor dotazníku

Příloha P II: Přepis rozhovoru

Příloha P III: Návrh letáku pro obyvatelstvo

PŘÍLOHA P I: VZOR DOTAZNÍKU

Humanitární pomoc v Ostravě

Tento anonymní formulář slouží k vypracování podkladu bakalářské práce na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Téma práce je Civilní ochrana a humanitární pomoc ve vybrané obci.

Vyplněním dotazníku souhlasíte se zpracováním zjištěných informací.

Legenda:

Jedna možnost

Více možností

1. Jaké je Vaše pohlaví?

Muž

Žena

2. Kolik je Vám let?

14-17

18-29

30-49

50 a více

3. Žijete v Ostravě?

Ano

Ne

4. Víte, co je to humanitární pomoc?

Ano

Ne

5. Setkali jste se někdy s humanitární pomocí? (více možností)

- Přispěl jsem (Charita, Člověk v tísní...)
- Daroval jsem (oblečení, potraviny, jiné věci...)
- Dobrovolnictví
- Byl jsem příjemcem humanitární pomoci
- Ne
- Jiná: _____

6. Zapojili jste se do humanitární pomoci uprchlíkům? (více možností)

- Přispěl jsem (Charita, Člověk v tísní...)
- Daroval jsem (oblečení, potraviny, jiné věci...)
- Dobrovolnictví
- Ubytoval jsem
- Ne
- Jiná: _____

7. Jakou organizaci, která poskytuje humanitární pomoc v Ostravě, znáte?

(více možností)

- Český červený kříž Ostrava
- Charita Ostrava
- Armáda spásy – Ostrava
- ADRA Ostrava
- Žádnou
- Jiná: _____

8. Jak vnímáte jejich působení?

9. Co by podle Vás mělo být prioritou v oblasti humanitární pomoci v Ostravě?

- Poskytnutí zdravotní péče a lékařské pomoci
- Zajištění základních potřeb (potravin, pitná voda a přístřeší)
- Psychologická podpora postiženým
- Poskytnutí finanční pomoci a podpory

10. Jaká by měla být role města v poskytování humanitární pomoci v Ostravě?

- Hlavní poskytovatel
- Koordinátor mezi organizacemi a dobrovolníky
- Nemělo by mít žádnou roli

11. Kdo by měl být hlavním příjemcem humanitární pomoci v Ostravě?

- Rodiny s dětmi v nouzi
- Osoby bez domova
- Starší lidé a lidé se zdravotním postižením
- Migranti a uprchlíci
- Všechny výše uvedené skupiny by měly být rovnocenně podporovány

12. Jak by měla být financována humanitární pomoc v Ostravě?

- Z rozpočtu města Ostravy
- Z příspěvků a darů soukromých osob a firem
- Z fondů Evropské unie a jiných mezinárodních a nadnárodních organizací
- Kombinací výše uvedených zdrojů financování

PŘÍLOHA P II: PŘEPIS ROZHOVORU

Rozhovor s odborníkem na civilní ochranu v Moravskoslezském kraji

Tazatel: Štěpán Batěk

Respondent: Ing. Tomáš Koval

Datum provedení rozhovoru: 24.4.2023

T: Takže dobrý den. Uveďte prosím vaše jméno, příjmení a funkci v rámci Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje.

R: Inženýr Tomáš Koval, koordinátor metodik oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje.

T: Já se Vás tedy zeptám na 10 otázek. Můžu začít?

R: Ano.

T: Jaký je váš názor na aktuální stav civilní ochrany v Ostravě?

R: Civilní ochrana je poměrně hodně se vyvíjející obor. Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje tady v této oblasti provádí své činnosti dané Zákonem o hasičském záchranném sboru a také Zákonem o integrovaném záchranném systému. A v neposlední řadě se částečně k těmto zákonům a problematice ochrany obyvatelstva řadí také krizový zákon. To znamená názor na aktuální stav: ano, ochrana obyvatelstva je zajištěna v Ostravě. Posoudit z hlediska účinnosti, zřejmě takto subjektivně asi nelze, nicméně jsme připraveni z hlediska plánování, to znamená plánovací dokumentaci jako havarijní plán kraje, případně můžeme zmínit krizové plány obcí s rozšířenou působností na jedné straně. Na druhé straně cvičení, to znamená různá cvičení, taktická nebo prověřovací, probíhající z hlediska úniku nebezpečných látek, povodní, evakuace, přípravy obyvatelstva na nedostatek pitné vody. A případně další cvičení. To znamená, subjektivně: Hasičský záchranný sbor plní veškeré své úkoly v ochraně obyvatelstva. Doporučil bych doptat se případně krizových pracovníků na Magistrátu města Ostravy, případně na městských obvodech.

T: Jaká opatření se přijímají v Ostravě pro zajištění dostatečného množství zdrojů humanitárního materiálu pro obyvatele v případě mimořádných událostí?

R: Když to vezmu z toho pohledu krajského, tak hasičský záchranný sbor nejenom krajského, ale i celostátního, máme vydaný pokyn generálního ředitele k zajištění nouzového přežití obyvatelstva. A tento pokyn uvádí minimální počty materiálů humanitární pomoci,

který má být skladován hasičským záchranným sborem kraje. Můžeme se konkrétně podívat na tyto počty nebo druhy materiálů do havarijního plánu kraje a tam zjistíme, že materiál humanitární pomoci je složen zejména z protipovodňového materiálu, vysoušečů zdiva, pracovního ošacení, pracovního materiálu. Tím je myšleno nářadí pro odstraňování následků mimořádných událostí, dále ošacení pro muže, ošacení pro ženy a ošacení pro děti. Tím je myšleno základní ošacení. Dalším typem materiálu je ubytovací materiál, dále to je stravovací materiál z hlediska prevozů nebo výdeje stravy, hygienické potřeby a ostatní materiál, například krycí plachty pro krytí střech. To znamená jednak humanitární materiál pro obyvatelstvo při mimořádných událostech je řešen tady tímto pokynem. A dále Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje má zmíněný materiál nad rámec tohoto pokynu. Máme to uvedené takzvanou naší vnitřní normou humanitární pomoci, takže tato naše norma uvádí navíc některé prostředky a některé druhy materiálů, které jsem vyjmenoval.

T: Jaký by měl být, nebo jaký je postup při evakuaci obyvatel v Ostravě při mimořádné události a kdo za něj vlastně zodpovídá?

R: Takže v první řadě při evakuaci obyvatel. pokud zmíníme jednak objektovou evakuaci, ale i třeba plošnou evakuaci, pak je to v první řadě na místě události samotné velitel zásahu. Nebo i hlediska hasičského záchranného sboru to může být v rámci řízení řídicí důstojník, což je v Ostravě takzvaný velící důstojník pro Ostravu, který má tuto pravomoc také, anebo krajský řídicí důstojník. A samozřejmě nejenom tyto funkcionáři hasičského záchranného sboru, ale tato pravomoc je dána i obcím, a to konkrétně starostovi obce a také hejtmanovi kraje. Zodpovídá za něj tedy velitel zásahu, případně hejtman kraje. V případě větších událostí nebo událostí, u kterých je vyhlášen krizový stav, tak řeší pracovní skupina krizového štábu. To znamená je jsou to postupy, které jsou dané zákonem o integrovaném záchranném systému a prováděcí vyhláškou.

T: Jaké jsou nejčastější příčiny mimořádných událostí, kterým obyvatelé Ostravy čelí?

R: Já se ještě vrátím k předchozí otázce, ještě k těm postupům. Tyto postupy jsou uvedeny v havarijnímu plánu kraje a případně taky v opatřeních nebo v krizových plánech obcí s rozšířenou působností, takže konkrétně Ostravy nebo statutárního města Ostravy. Příčiny mimořádných událostí můžeme rozdělit na přírodní nebo naturogenní. biotické na jedné straně. Dále mohou být antropogenní neboli způsobené člověkem. A nejčastější příčiny? Můžeme se podívat do analýzy rizik, která je vypracovaná pro Moravskoslezský kraj. A zjistíme, že v hodnocení rizik v Moravskoslezském kraji z těch naturogenních událostí má vysoké riziko povodeň přirozená, přirozená povodeň. Dále to je přívalová povodeň.

Můžeme zmínit také extrémní dlouhodobé sucho a extrémní vítr. Zhruba na stejné úrovni jako extrémní vítr se nachází také výskyt extrémně vysoké teploty. Dále už to jsou události se středním rizikem. Vydatné srážky se liší od přivalové povodně tím, že termín vydatné srážky je používán pro území měst. Pro intravilán města. Je to de facto identický případ jako přivalová povodeň. Takže vydatné srážky, dále sněhová kalamita, náledí a ledovka. A výskyt extrémně nízkých teplot, případně požár v přírodě a dlouhodobá inverzní situace. Z hlediska biotických rizik je jako vysoké riziko hodnocena epidemie, jako střední riziko hodnocená epizootie a také epifytie. Z hlediska antropogenních neboli technogenních rizik - ve vysokém riziku se nachází narušení dodávek elektrické energie. Dále narušení dodávek ropy, narušení bezpečnosti informací kritické infrastruktury, narušení funkčnosti telekomunikačních systémů, narušení dodávek potravin. Tato všechna rizika byla ve vysokém riziku. Z hlediska antropogenních neboli sociologických událostí, jsou ve vysokém riziku migrační vlny velkého rozsahu a narušení finančního a devizového hospodářství.

T: Která oblast je v Ostravě podle vás nejrizikovější z hlediska mimořádných událostí a jakým způsobem se na ně může oblast civilní ochrany připravit?

R: Bylo provedeno mapování rizik v Moravskoslezském kraji. Z hlediska mapování rizik, což je promítnutí zmíněných rizik do území, vychází jako nejrizikovější oblast část Moravská Ostrava a Přívoz. Moravská Ostrava a Přívoz má nejvyšší kumulované riziko. A to zejména z hlediska zasažení více riziky. Hlavní uvažovaná rizika jsou zvláštní povodeň, přirozená povodeň, doprava nebezpečných látek. A případně částečně i výroba chemických látek v nedaleké chemičce Moravské chemické závody. BorsodChem. Z hlediska přirozených povodní je to soutok dvou řek, Odry a Ostravice.

T: Je podle vás v Ostravě dostatečný počet stálých úkrytů?

R: Nemohu konkrétně posoudit, nicméně ke stálým úkrytům musím uvést, že v roce 2007 přestal stát provádět financování stálých úkrytů. V následujícím v roce 2008 došlo k výraznému vyřazování úkrytů z evidence Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje, ale i jinde v ostatních krajích. Když stát prostřednictvím hasičského záchranného sboru krajů řekl, že nebude financovat stálé úkryty, pak mělo být necháno na zvážení těch vlastníků úkrytů, což byly buď obecní majetky, nebo jsou to majetky různých právnických podnikajících fyzických osob, nebo jsou to majetky různých bytových družstev, společenství vlastníků. Tehdy bylo řečeno, že pokud nebude stát financovat tyto stálé úkryty, vlastník úkrytu může nakládat s těmito prostory dle svého

uvážení, jelikož jsou v jeho vlastnictví. Proto bylo v následujících letech 2008 - 2009 hromadně vyřazováno hodně stálých úkrytů z evidence. V současné době také mohou vlastníci požádat o vyřazení stálého úkrytu z evidence. Hasičský záchranný sbor zkoumá, zda ten vlastník je oprávněn požádat a pokud ano, pak stálý úkryt vyřazuje na základě žádosti vlastníka. Vlastníci ze stálých úkrytů následně vytvářejí prostory například pro kočárkárny, sklepy, archivy, různé sklady materiálu. Takže situace se stálými úkryty je v podstatě taková, že stálé úkryty stále snižují své počty, troufám si říct v Moravskoslezském kraji, pravděpodobně i v celé České republice. Převažující stav pro ukrytí je ten, že obyvatelstvo se ukrývá v takzvaných improvizovaných úkrytech, které jsou vytipovány v podzemních částech budov. Tato role je dána obecnímu úřadu, že obecní úřad zajišťuje kromě jiného také ukrytí osob na svém území. Podle paragrafu 15 zákona o integrovaném záchranném systému.

T: Je podle vás obyvatelstvo dostatečně informováno o civilní ochraně? Vztahuje se to na to, jak by měli postupovat při mimořádné události nebo kam by se měli ukrýt.

R: Podle mého názoru obyvatelstvo je informováno. Nicméně by mohlo být informováno možná i lépe. Ty informace samozřejmě pro obyvatelstvo jsou dané zmíněnými zákony, samozřejmě také zákonem o požární ochraně. Všechny tyto zákony vyjmenované na začátku. Shrňme: Zákon o požární ochraně, Zákon o hasičském záchranném sboru, Zákon o integrovaném záchranném systému. To jsou zákony, které dávají pravomoc hasičskému sboru o informování obyvatelstva před riziky a také při výskytu mimořádných událostí. Hasičský záchranný sbor se snaží informovat obyvatele pomocí webových stránek, pomocí sociálních sítí, různými příspěvky v rozhlase v televizi a také na různých preventivních akcích z hlediska působení na mládež i dospělou populaci. Máme zpracovány informační letáky k daným událostem týkající se požární ochrany i ochrany obyvatelstva. Pokud jsme zváni na nějaké velké akce, pak vždycky nechybí stánek preventivně výchovné činnosti, kde působíme z hlediska preventivních informací na dětskou populaci, na dospívající i na dospělé. Nesmíme zapomenout na vzdělávání ve školách. Kromě vzdělávacích programů, které jsou dané (rámcové vzdělávací programy), pak hasičský záchranný sbor má některé projekty, například projekt Hasík. Je to vzdělávání dětí v 2.-6. třídách základních škol. Je to taková nadstavba hasičského záchranného sboru pro předávání informací dětem školního věku. Mohli bychom vyjmenovat ještě nějaké další programy, například Záchranný kruh. Nesmíme zapomenout na to, že v Ostravě se bude stavět takzvané městečko bezpečí, což je velký projekt, který bude pravděpodobně zprovozněn někdy v roce

2025 nebo 2026 a. To je to bude velké městečko, které bude cílit s ochranou obyvatelstva a požární ochranou na velké spektrum populace.

T: Částečně jste odpověděl i na moji další otázku. Měly by se podle vás ve školách děti děti učit kromě první pomoci i právě základní informace k civilní ochraně? Například jaké jsou varovné signály, co to je improvizované ukrytí nebo jak vytvořit nějaké prostředky improvizované ochrany?

R: Určitě ano. Podle rámcového vzdělávacího programu by učitelé na školách měli takto děti vyučovat v rámci přírodovědných předmětů. Nicméně, jak jsem zmínil, máme nastavený projekt Hasík, který je jakousi nadstavbou. Ano, děti by se měly učit tyto základy. K tomu my přispíváme každoroční akcí, která se týká vzdělávání pedagogů právě zaměřený na ten rámcový vzdělávací program, na konkrétní oblast požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Každoročně - samozřejmě s výjimkou let covidu, i když i tam byl jeden seminář dělaný dálkově. Snažíme se takto vzdělávat pedagogy. Je o to zájem, nicméně představovali bychom si možná ten zájem pedagogů o něco vyšší. Pokud ale se pedagogové přihlásí k tomuto vzdělávání, pak je vidět, že mají velký zájem a jsou velice aktivní tady v této části vzdělávání. Mají zájem tuto problematiku včlenit do svých předmětů.

T: Se kterými humanitárními organizacemi Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje spolupracuje nejčastěji v rámci Ostravy?

R: Nejčastěji v rámci Ostravy vyjmenuji postupně všechny organizace, které jsou součástí stálé pracovní skupiny krizového štábu. Je to skupina týlového zabezpečení a ochrany obyvatelstva. V rámci této pracovní skupiny je to převážná část humanitárních organizací, které mají velké slovo v Moravskoslezském kraji. Jsou to konkrétně: ADRA, Diecézní charita ostravsko-opavská, Diakonie českobratrské církve evangelické, středisko v Ostravě, Armáda spásy. Český červený kříž a Krizové centrum Ostrava. S těmito organizacemi spolupracujeme běžně. Před konfliktem na Ukrajině jsme s nimi mívali minimálně dvakrát ročně seminář o různých novinkách. Samozřejmě se zapojovaly také do cvičení krizového štábu kraje. V poslední době se podílely na pomoci Ukrajině, a to v Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině. Spolupráce je na velice dobré úrovni.

T: Jaký vývoj prodělala spolupráce složek integrovaného záchranného systému a těchto humanitárních organizací v Ostravě od povodní v roce 1997 až po tuto aktuální krizi?

R: Je to velice progresivní vývoj. V tom roce 1997 u těch povodní byla ta humanitární pomoc velice obrovská, bylo zapojeno poměrně hodně organizací, které chtěly pomáhat. Občané chtěli pomáhat. Byla to velká katastrofa tehdy v tom roce. Hodně lidí se chtělo zapojit s pomocí. Ať už to byli jedinci neorganizovaní či přímo již zmíněné humanitární organizace. V tom roce 1997 jsme neměli takzvanou krizovou legislativu, ještě nebyl na světě zákon o integrovaném záchranném systému, nebyl na světě zákon o krizovém řízení. Takže tehdy za hejtmana Tošenovského v Ostravě už ta spolupráce běžela mezi těmi dnešními základními složkami IZS a byla velká spolupráce s Armádou České republiky. To znamená, jakýsi základ byl vytvořen v roce 1997. A dále vývojem se to vykristalizovalo. Nejenom tou legislativou, přijatými právními předpisy, ale i těmi událostmi, které jsme zmínili. Například v tom roce 1997 a dalšími povodněmi ta spolupráce začala být velice intenzivní. V podstatě dospěla až do toho stavu, že máme pracovní skupinu pro koordinaci poskytování humanitární pomoci. A ty organizace se podílejí velice ochotně a aktivně na té činnosti. Takže zhodnotil bych ten vývoj jako velice progresivní, a i v poslední době velice aktivní.

T: To je ode mě vše a tímto bych vám chtěl poděkovat za rozhovor.

PŘÍLOHA P III: NÁVRH LETÁKU PRO OBYVATELSTVO

cckova.cz
číslo krizové situace:
+420 702 090 892
Adresa: Červeného kříže 1672/4,
Moravská Ostrava a Přívoz, 702 00

ostrava.charita.cz
Adresa: Kofenského 1323/17,
Ostrava-Vitkovice, 703 00

adra.cz
Tel.: **+420 733 485 548**
Adresa: Martinovská 3247/164,
Ostrava, 723 00

armadaspasy.cz
Adresa: Palackého 741/25,
Moravská Ostrava a Přívoz,
702 00

slezskadiakonie.cz
Adresa: Stramberská 47,
Ostrava, 703 00

HUMANITÁRNÍ ORGANIZACE !!!

- 1. ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ**
Oblastní spolek Českého červeného kříže Ostrava
 - Působíme zejména v oblasti humanitární, sociální, zdravotní a zdravotně-výchovné.
- 2. CHARITA OSTRAVA**
 - Cílem Charity Ostrava je zabezpečování kvalifikované a komplexní pomoci lidem po stránce fyzické, psychické, sociální i duchovní.
- 3. ADRA OSTRAVA**
Dobrovolnické centrum ADRA Ostrava
 - Jsme součástí humanitární organizace ADRA, která pomáhá lidem v nouzi. Koordinujeme dobrovolnické aktivity v Ostravě a okolí.
- 4. ARMÁDA SPÁSY OSTRAVA**
 - Posláním služeb Armády spásy je naplňovat sociální, zdravotní a duchovní potřeby lidí, kteří žijí v ohrožení, osamělost, nemoc, zdravotní postižení, sociální vyloučení a jsou jinak potřební.
- 5. SLEZSKÁ DIAKONIE**
 - Jsme nestátní nezisková organizace, která poskytuje své služby v sociální oblasti. Cílovou skupinou jsou lidé s postižením, senioři, lidé bez domova a všichni ti, kteří se dostali do nejrůznějších těžkých životních situací.

OCHRANA OBYVATEL

Ochrana obyvatelstva je soubor opatření a plánů, které mají za cíl minimalizovat nebezpečí a rizika, jimž jsou obyvatelé vystaveni v různých situacích. Jedná se o ochranu před přírodními katastrofami, haváriemi, konflikty a mimořádnými událostmi.

Úkoly civilní ochrany:

- 1. Varování**
- 2. Evakuace**
- 3. Ukrytí**
- 4. Nouzové přežití**
- 5. Další opatření k zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku obyvatele.**

V rámci ochrany obyvatelstva se využívají různé instituce, jako jsou městské orgány, hasiči, policie a zdravotnické a sociální služby.

Kontakty:

- 158** - Policie ČR
- 155** - Záchraná služba
- 150** - Hasičský záchranný sbor ČR
- 156** - Městská policie
- 112** - Jednotné evropské číslo tísňového volání

OSTRAVA

© 2023, Štěpán Batěk

Návrh letáku – strana 1 (Vlastní, 2023)

ZÁSADY EVAKUAČNÍHO ZAVAZADLA A EVAKUACE

- Mějte evakuační zavazadlo připravené předem!!!
- Ideální je použít jako evakuační zavazadlo batoh nebo krosnu.
- Každá osoba by měla mít pouze jedno evakuační zavazadlo.
- Zavazadlo dospělého by mělo mít max. 25 kg, dítěte max. 10 kg.
- Vždy si ho označte štítkem nebo identifikační kartou se jménem, přijmením a bydlištěm.
- Neoznačujte dům nebo byt, který opouštíte, vaším jménem. Je to lákadlo pro zloděje.

Evakuační zavazadlo neberte pokud:

- Hrozí akutní zřícení budovy nebo jiné závažné riziko!!!
- Je ohlášena bomba, únik plynu nebo jiné nebezpečné látky!!!
- Je požár nebo jiná mimořádná událost velmi rychlá a není čas!!!

EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO !!!

Pro případ evakuace na více než 24 hodin mimo domov.

- 1. POTRAVINY A TEKUTINY**
 - Základní trvanlivé nebo vakuované potraviny.
 - Pitnou vodu (plastová lahev - opakovaně použít).
- 2. LÉKY A HYGIENICKÉ POTŘEBY**
 - Léky (pravidelně užíváte, proti bolesti a horečce...)
 - Obvaz, náplast, škrtidlo, dezinfekce, sterilní rukavice, nůžky.
 - Mýdlo, pasta, kartáček na zuby, ručník, toaletní papír nebo ubrousky.
 - Brýle nebo kontaktní čočky.
- 3. KOMUNIKAČNÍ ZAŘÍZENÍ A VYBAVENÍ PRO PŘEŽITÍ**
 - Mobilní telefon s internetem včetně nabíječky.
 - Rádio a náhradní baterie.
 - Svítilna, nůž, zápalky, šití.
- 4. OBLEČENÍ A VĚCI NA SPÁNÍ**
 - Náhradní oblečení, prádlo a obuv dle ročního období.
 - Pláštěnka nebo deštník.
 - Deko nebo spacák a karimatka.
- 5. OSOBNÍ DOKLADY A DROBNÉ CENNOSTI**
 - Osobní doklady (občanský průkaz, rodný list, cestovní pas, průkaz zdravotní pojišťovny).
 - Pojistné smlouvy, stavební spoření, investice, akcie, doklady k nemovitostem apod.
 - Peníze v hotovosti, platební karty, cenné papíry, zlato apod.

HUMANITÁRNÍ POMOC

Humanitární pomoc zahrnuje poskytování základních potřeb a služeb pro obyvatele v oblastech postižených přírodními katastrofami, konflikty nebo jinými mimořádnými událostmi. Jejím hlavním cílem je minimalizovat utrpení a zlepšit podmínky pro přežití a obnovu.

Druhy humanitární pomoci:

- 1. Poskytování základních potřeb**
- 2. Poskytování zdravotnické péče a psychosociální podpory**
- 3. Vzdělávací a osvětová činnost**
- 4. Zajištění bezpečného ubytování**
- 5. Poskytování právní pomoci**
- 6. Poskytování pomoci osobám postiženým konfliktem a násilím**

Humanitární organizace se specializují na poskytování pomoci lidem v nouzi, kteří mohou být postiženi válečným konfliktem, přírodní katastrofou, chudobou, nemocemi a dalšími nepříznivými životními okolnostmi. Nabízejí různé způsoby pomoci, jako je dobrovolnictví, finanční příspěvky nebo darování potřebných věcí.

OSTRAVA

Návrh letáku – strana 2 (Vlastní, 2023)